

Anu Lindh, Katri Mässeli, Sanna Ryyänen

Varhaisten oppilaskotien kehittyminen Helsingissä vuosina 1889–1939

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sairaanhoitaja (AMK)

Hoitotyö

Opinnäytetyö

2.12.2014

Tekijät	Anu Lindh Katri Mässeli Sanna Ryyänen
Otsikko	Varhaisten oppilaskotien kehittyminen Helsingissä vuosina 1889-1939
Sivumäärä Aika	45 sivua + 10 liitettä 2.12.2014
Tutkinto	Sairaanhoitaja, AMK
Koulutusohjelma	Hoitotyön koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Sairaanhoitaja
Ohjaaja(t)	Lehtori Marita Räsänen Lehtori Anna-Kaisa Pienimaa
<p>Opinnäytetyössämme on tarkoitus selvittää historiantutkimuksen keinoja hyödyntäen varhaisten sairaanhoitajien oppilaskotien kehittymistä Helsingissä vuosina 1889 – 1939. Aihetta tarkastellaan osana naisen aseman, sairaalalaitosten, sairaanhoitajan ammatin ja koulutuksen kehittymistä. Tarkoituksenamme on myös ollut koota varhaisia sairaanhoitajien oppilaskoteja koskevaa sirpaleista tietoa mahdollisimman eheäksi kokonaisuudeksi. Työ on osa Metropolia ammattikorkeakoulun Terveysalan Hoitotyön koulutuksen museon opinnäytetyöprojektia ”Hoitotyö ja sen koulutuksen historiasta nykypäiviin ja tulevaisuuteen”.</p> <p>Opinnäytetyön aineisto koostuu Suomen Sairaanhoitajataryhdistyksen arkistomateriaalista, Hoitotyön koulutuksen museon aineistosta, Epione -lehden vuosikerroista, Sairaanhoitajatar-lehden vuosikerroista sekä sairaanhoitajaoppilas Eila Porra yksityiskirjeistä. Aineiston valinnassa käytettiin hakusanoja oppilaskoti, elevhemmet, elevskolan ja sairaanhoitajataroppilas. Aineistosta poimittiin myös kuvauksia elämästä oppilaskodissa. Työn viitekehiksenä on naisen oikeuksien ja aseman kehittyminen osana suomalaisen yhteiskunnan kehittymistä. Historialliset tapahtumat kirjattiin havainnollistavasti aikajanelle.</p> <p>Opinnäytetyömme tuo esille nuoren ammattikunnan syntyyn ja kehitykseen liittyviä haasteita. Sairaanhoitajan ammatin syntyyn ovat kiinteästi vaikuttaneet suomalaisen yhteiskunnan ja erityisesti sairaaloiden kehittyminen. Oppilaskodit osana sairaanhoitajien koulutuksen kehittymistä ovat tutkittavan ajanjakson hengen mukaisesti tukeneet näitä ilmiöitä. Kun sairaanhoitajaoppilas oppi uuden ammatin, oppilaskodissa asuessaan häntä voitiin samanaikaisesti sivistää ja kasvattaa sekä samalla turvata sairaaloiden työvoiman saanti.</p> <p>Vaikka olosuhteet oppilaskodeissa olivatkin toisinaan ankarat, ilman niiden suomaa tukea ja turvaa ei moni olisi 1800-1900 -lukujen taitteessa selviytynyt sairaanhoitajattaren opinnoistaan. Elämä oppilaskodissa oli monelle ikimuistoinen ja valmistuessaan moni sairaanhoitajaoppilas haikeana jätti hyvästit oppilaskodille ja opiskeluaikana syntyneille ystävyssuhteille.</p>	
Avainsanat	Sjuksköterskeföreningen i Finland, oppilaskoti, elevhemmet, oppilaskoulu, sairaanhoitajataroppilas, kirje, naisen asema

Author(s)	Anu Lindh Katri Mässeli Sanna Rynnänen
Title	Development of Early Student Homes in Helsinki During years 1889-1939
Number of Pages Date	45 + 10 appendices 2nd December 2014
Degree	Bachelor of Health Care
Degree Programme	Nursing and Health Care
Specialisation option	Nursing
Instructors	Marita Räsänen, Project Manager Anna-Kaisa Pienimaa, Principal Lecturer
<p>The purpose of our study was to clarify and gather the scattered information of Student homes in Helsinki during years 1889-1939. We studied development of women´s social position and legal rights from the 1850s' to 1930s'. We described also how the hospitals in Helsinki, profession of nursing and education of nursing developed.</p> <p>Data for this study were collected by reading the material from the Museum of Nursing Education in Helsinki, Finland. We used material from the Finnish National Archive, material of "Sjuksköterskeföreningen i Finland" (in English, The Association of the Swedish Speaking Nurses in Finland, own translation) and Epione Annuals from 1908-1939. We also had nurse Eila Porra´s private correspondence of her student years 1937-1938. To choose the articles from the material we used the keywords student residence, student dormitory and nurse student. The context of our study is the development of the rights of women in a part of the development of the Finnish society and we also wrote the historical events down to paper into a timeline.</p> <p>We found that there were plenty of challenges related to birth of this young profession and its development. The Finnish society and especially the development of hospitals remarkably had an effect on how the nursing education came into be profession for women. With this student home system, the City of Helsinki and later the municipality was able to raise and educate future nurses and to secure workforce for the hospitals as well.</p> <p>We came to the conclusion that the life and living conditions of nursing students were very demanding. Moreover, nursing students would not have managed their studies without the security and support offered them in the form of student homes. Living in the student home was a long lasting experience for their students and many their friendships lasted through their lives.</p>	
Keywords	Student residence, student dormitory, history education, residential facilities, nursing, nursing education

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	2
3	Opinnäytetyön työtavat ja menetelmät	2
3.1	Aineiston keruu	2
3.2	Aineiston käsittely	5
3.3	Aineiston eettisyys ja luotettavuus	6
4	Naisen asema sääty-yhteiskunnasta kohti kansalaisyhteiskuntaa	7
5	Sairaaloiden kehittyminen Helsingissä	10
5.1	Valtiollisten sairaaloiden kehittyminen	11
5.2	Kunnallisten sairaaloiden kehittymien	12
5.3	Yksityisten sairaaloiden kehittyminen	13
5.4	Sairaanhoidajakoulutuksen alku Helsingissä	14
6	Oppilaskodit	16
6.1	Aika ennen oppilaskotia ja oppilaskoulua	16
6.2	Oppilaskotien tarkoitus ja perustaminen	17
6.3	Oppilaskotien hallinto, rahoitus ja henkilöstö	19
6.4	Valmistava koulu	20
7	Elämää oppilaskodissa 1889-1939	22
7.1	Oppilaskodin säännöt	22
7.2	Oppilaskoti	23
7.3	Oppilaskodin päiväjärjestys	27
7.4	Työ ja vapaa-aika	28
8	Oppilaskodit Helsingissä kuvien kertomana	35
8.1	Valtion sairaaloiden oppilaskodit	35
8.2	Kunnallisten sairaaloiden oppilaskodit	38
9	Yhteenveto ja johtopäätökset	40
10	Pohdinta ja jatkotutkimusaiheet	41

Liitteet

- Liite 1. Historiallisten tapahtumien havainnollinen aikajana
- Liite 2. Oppilaskodin luovutuspaperi SFF:lta valtiolle
- Liite 3. Oppilaskodin syntysanat
- Liite 4. SFF:n ohjeet oppilaskoulun ja oppilaskodin henkilökunnalle
- Liite 5. SFF:n ohjeet oppilaskoulun hallitukselle
- Liite 6. Oppilaskodin tilinpäätös vuodelta 1910
- Liite 7. Sairaanhoidattaroppilaiden painonseurantalista
- Liite 8. Oppilaskodin tekemä sopimus puhelinyhtiön kanssa
- Liite 9. Oppilaskodin viikon ruokalista
- Liite 10. Oppilaskodin vuokrasopimus

1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön aiheena on ”Varhaisten oppilaskotien kehittyminen Helsingissä vuosina 1889 - 1939”. Työ on osa Metropolia ammattikorkeakoulun Terveysalan Hoitotyön koulutuksen museon opinnäytetyöprojektia ”Hoitotyön ja sen koulutuksen historiasta nykypäiviin ja tulevaisuuteen.” Projektin päätavoitteena on tallentaa hoitotyön ja sen koulutuksen historian vaiheita alkuaajoista nykyisyyteen ja tulevaisuuteen sekä lisätä hoitotyön koulutuksen näkyvyyttä.

Saimme Hoitotyön koulutuksen museolta opinnäytetyömme aiheen ”Varhaiset oppilaskodit Helsingissä”. Aihe oli siis jo alun perin rajattu paikkaan. Aiheeseen perehtyessä ja työn edetessä klassisen historian tutkimuksen ohjaamana työn aikarajaus tarkentui vuosille 1889-1939. Virallisen sairaanhoitajakoulutuksen katsotaan alkaneen vuonna 1889, jonka vuoksi tämä valittiin työn tarkastelujakson alkuvuodeksi. Vuonna 1939 alkoi kaiken, myös terveydenhuoltojärjestelmää, muuttanut Talvisota sekä osoitteeseen Tukholmankatu 6 (nykyisin Tukholmankatu 10) valmistui uusi oppilaitosrakennus. Tähän rakennukseen liittyen on tehty katsauksia ja opinnäytetöitä, joten halusimme päättää työmme siihen vuoteen, mistä seuraavat alkavat. Työn näkökulma on sairaanhoitajaoppilaan. Rakenteellisesti työ etenee yleisestä historiallisesta viitekehyksestä yksityiseen kokemukseen.

Jotta lukija ymmärtäisi, miksi sairaanhoitajien oppilaskodit olivat olemassa ja miksi elämä oppilaskodeissa oli sellaista kuin oli, on ensin tarkasteltava yleistä yhteiskunnallista sekä suomalaisen, tässä työssä tarkemmin helsinkiläisen, sairaalalaitoksen kehitystä opinnäytetyöhön valittuna aikana. Lähteestä riippuen tekstissä on käytetty tutkittavalle ajakaksolle tyypillisiä ilmaisuja, kuten sairaanhoitajatar, johtajatar ja sairashoito. Olemme käyttäneet myös Suomen Punaisesta Rististä lyhennettä SPR tai yhdistyksen alkupeleistä nimeä Suomen yhdistys haavoitettujen ja sairasten sotilasten hoitoa varten. Suomen Sairanhoitajatyhdistys perustettiin alkujaan nimellä Sjuksöterskeföreningen i Finland. Olemme työssämme käyttäneet tästä yhdistyksestä myös lyhennettä SFF. Suomessa käytiin 1920-luvulla ankaraa kielikeskustelua eikä sairaanhoitajatkään jääneet sen ulkopuolelle. Tämän seurauksena syntyi Suomen Sairanhoitajatarliitto vuonna 1925. On hyvä huomioda, että tässä työssä korostuu nimenomaan SFF:n rooli oppilaskotien synnyssä.

2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on koota varhaisia sairaanhoitajaoppilaiden oppilaskoteja koskevaa yksittäisissä arkistoissa ja teoksissa olevaa sirpaleista tietoa mahdollisimman eheäksi kokonaisuudeksi. Ehjän ja luettavissa olevan kokonaisuuden avulla voimme helpommin tuoda historiatietoa ihmisten saataville ja siten lisätä kiinnostusta sairaanhoitajan työtä kohtaan. Tarkoituksena on siten myös vahvistaa ammatin arvostusta ja lisätä ymmärrystä siitä, kuinka sairaanhoitajan ammatti on ollut yhteiskunnallisesti vaikuttava ja merkityksellinen.

Opinnäytetyön tavoitteena on lisätä tietoisuutta hoitotyön koulutuksen historiasta ja sairaanhoitajaoppilaan elämästä oppilaskodissa. Oppilaskotien kehittymistä ei tässä työssä voi käsitellä ymmärtämättä sitä aikakautta jossa ne ovat syntyneet. Työn tuottama tieto tulee ensisijaisesti Hoitotyön koulutuksen museon käyttöön, mutta on sähköisesti vapaasti hyödynnettävissä hoitotyön historianopetuksessa.

3 Opinnäytetyön työtavat ja menetelmät

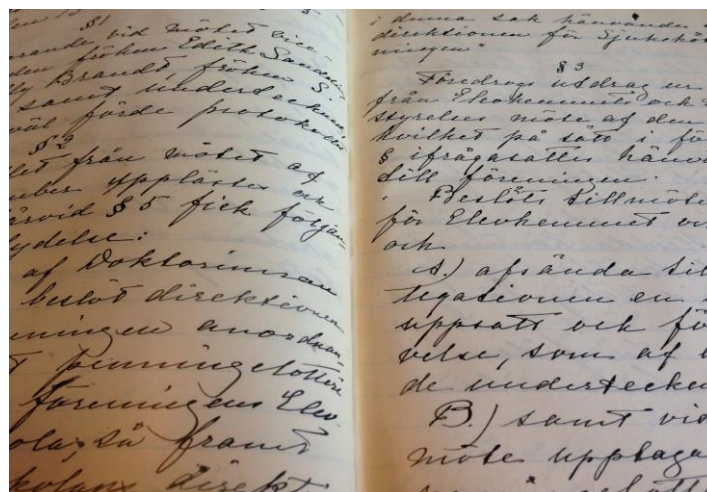
3.1 Aineiston keruu

Aloitimme aineistoon perehtymisen tutustumalla Metropolian Hoitotyön koulutuksen museon kirjastoon. Löysimme sieltä kattavan listan kirjallisuudesta, joka koostui elämäkertoista, vanhoista oppikirjoista ja historiikkeista. Lukemalla varhaisten vaikuttajajenkilöiden elämästä ja työstä, opetuksesta ja sairaaloiden syntyhistorioista, saimme hyvän perustan opinnäytetyöllemme. Museon kokoelmista löytyneet arvokkaat asiakirjat ja valokuvat tukivat ja elävöittivät lukemaamme. Museon kautta löysimme myös muutamia hoitotyön koulutuksen historiasta tehtyjä tutkimuksia.

Alkuvuodesta 2014 teimme yhdessä Metropolian kirjaston informaattikon kanssa tiedonhaun Medic:stä hakusanoilla historia, History, Education, Nursing, Hoitotyön koulutus, Residential Facilities, Students, Nursing, Hoitotyön opiskelijat, Housing, asunnot, Residence halls. Saimme muutamia viitteitä, jotka olivat jo meille aiemmin tuttuja museon kokoelmien kautta. Cinahl:sta samoilla hakusanoilla tehdyt haut tuottivat viittauksia lähinnä vanhusten asumiseen liittyviin artikkeleihin. Kirjaston informaattikko neuvoi meitä

jatkamaan edelleen perehtymistä elämäkertoihin, sairaaloiden, yhdistysten ja oppilaitosten asiakirjoihin ja historiikkeihin. Tämän vuoksi päädyimme hakemaan lisätietoa Suomen Kansallisarkistosta, jonne on tallennettu valtion laitosten ja yhdistysten historiallisia asiakirjoja, kuten sairaaloiden ja Lääkintöhallituksen pöytäkirjoja ja vuosikertomuksia.

Suomen Kansallisarkistossa kävimme ensimmäisen kerran keväällä 2014 ja luimme muutamia valtion sairaaloiden toimintakertomuksia. Näitä asiakirjoja lukiessamme totesimme, että etsimämme tieto löytyy arkistosta nimeltä ”Förteckning över sjuksköterskeföreningens i Finland arkiv”. Ne kuuluivat yksityisoikeudellisiin arkistoihin ja niiden lukemiseen tarvittiin kirjallinen lupa Kansallisarkistolta. Lupa myönnettiin Hoitotyön koulutuksen museon puoltamana toukokuussa 2014. Arkistosta löytyi 20 arkistokansiota, jotka sisällysluettelon mukaan vastasivat opinnäytetyön aikarajausta. Kansioista löytyi ”Sjuksköterskeförening Protokollboken” vuosilta 1897-1939 sekä ”Elevhemmets Protokollboken” vuosilta 1900-1929. Näistä arkistokansioista etsittiin hakusanoilla oppilaskoti, elevhemmet, elevskolan ja sairaanhoitajaoppilas kaikki mahdollinen aineisto, joka valokuvattiin. Työn edetessä arkistomateriaalin tarkastelu päätettiin vuoteen 1930, jolloin koko sairaanhoitajakoulutuksen järjestämisen vastuu siirtyi valtiolle. Tällöin myös vastuu oppilaskodeista siirtyi yhdistykseltä valtiolle. Sjuksköterskeföreningens i Finland arkistot sisälsivät arvokasta tietoa oppilaskotien toiminnasta ja täydensivät kaikkea sitä, mitä olimme jo aiemmin lukeneet ja tutkineet. Aineiston lukeminen oli ajoittain haastavaa, koska varhaisimmat asiakirjat oli kirjoitettu ruotsiksi vanhanaikaisella kaunokirjoituksella.

Kuvio 1. Kirjoitusnäyte (Protokollboken, SFF:n arkistomateriaali, Kansallisarkisto)

Kesän 2014 aikana luimme läpi sekä Metropolian että Terveystieteiden kirjastossa olleet Epione -lehden kaikki vuosikerrat vuosilta 1908-1939 sekä kaikki Sairaanhoidajatar -lehdet vuosilta 1925-1939. Ensimmäiset ilmestyneet Epione -lehdet oli kirjoitettu ruotsinkielellä, myöhemmät myös suomeksi. Sairaanhoidajatar -lehdet ilmestyivät vain suomenkielellä.

Opinnäytetyössä olemme ottaneet lähempään tarkasteluun naisen oikeuksien ja aseman kehittymisen osana suomalaisen yhteiskunnan kehittymistä. Tätä tarkoitusta varten etsimme lähikirjastoista naisen historiaan liittyvää kirjallisuutta. Löysimme muutaman teoksen, jotka antavat tarkan ja kattavan kuvan naisen asemasta suomalaisessa yhteiskunnassa eri aikakausina.

Tutkiessamme sairaalalaitoksen historiaa, löysimme verkkojulkaisun Kasvatus & Aika, jonka julkaisija on Suomen kasvatuksen ja koulutuksen historian seura. Julkaisu noudattaa Open-Access periaatetta, jonka mukaan lehti on Internetissä kaikkien saatavilla ja luettavissa ilmaiseksi.

Syksyllä 2014 kävimme myös Helsingin kaupunginarkistossa, jossa saimme vapaasti tutkia ja kuvata kaupungin sairaaloiden toimintakertomuksia. Helsingin kaupunginarkisto on myös digitoinut tärkeimpiä painettuja asiakirjoja, jotka koskevat kaupunginvaltuuston ja -hallituksen vuosikertomuksia hakemistoineen vuosilta 1875-1974. Arkistovirkailija ohjeisti meitä kuinka pääsemme tutkimaan kaupungin vuosikertomuksia omilta tietokoneiltamme.

Käytettävissämme oli myös sairaanhoitaja Eila Porran oppilasvuosien yksityistä kirjeenvaihtoa elämästä oppilaskodeissa vuosilta 1937–1938. Tämä elävöitti suuresti käsitystämme siitä, millaista sairaanhoitajaoppilaan elämä oli tuona aikana. Kirjeet ovat hyviä ja arvokkaita lähteitä. Omaelämäkerrat, kirjeet ja päiväkirjat ovat entistä tärkeämpiä tämän päivän historian tutkimuksessa (Leskelä - Kärki - Lahtinen - Vainio - Korhonen 2011: 11-12.) Kirjeelle on tyypillistä tässä ja nyt luonne. Se on aina kirjoitettu tiettyssä menneessä hetkessä, mikä antaa sille sen sisällön ja muodon. Liz Stanley on verrannut kirjeitä historiallisena dokumenttina valokuvaan. Kirjeeseen on vangittu ohi kiitävä hetki, mutta lukija tietää, että tuo hetki on mennyt ja muuttanut tilanteen (Leskelä - Kärki 2011: 233.)

3.2 Aineiston käsittely

Pääasiallisena tutkimusmenetelmänä työssä on tarkoitus hyödyntää klassisia historian-tutkimuksen menetelmiä ja tutkimusprosessia, joissa korostuvat lukeminen, lähteiden hakeminen ja aineiston lähdekriittinen käsittely (Paunonen - Vehviläinen - Julkunen 1998: 194-197.)

Aiheeseen perehtyessämme tarkoituksena on ollut tutkia mahdollisimman tarkoin käytettävissä olevia alkuperäislähteitä. Jos alkuperäislähdettä ei ole ollut käytettävissä, työssä on tukeuduttu toissijaisiin lähteisiin. Lähdekritiikki on huomioitu lähteiden valinnassa ja tiedonkeruussa.

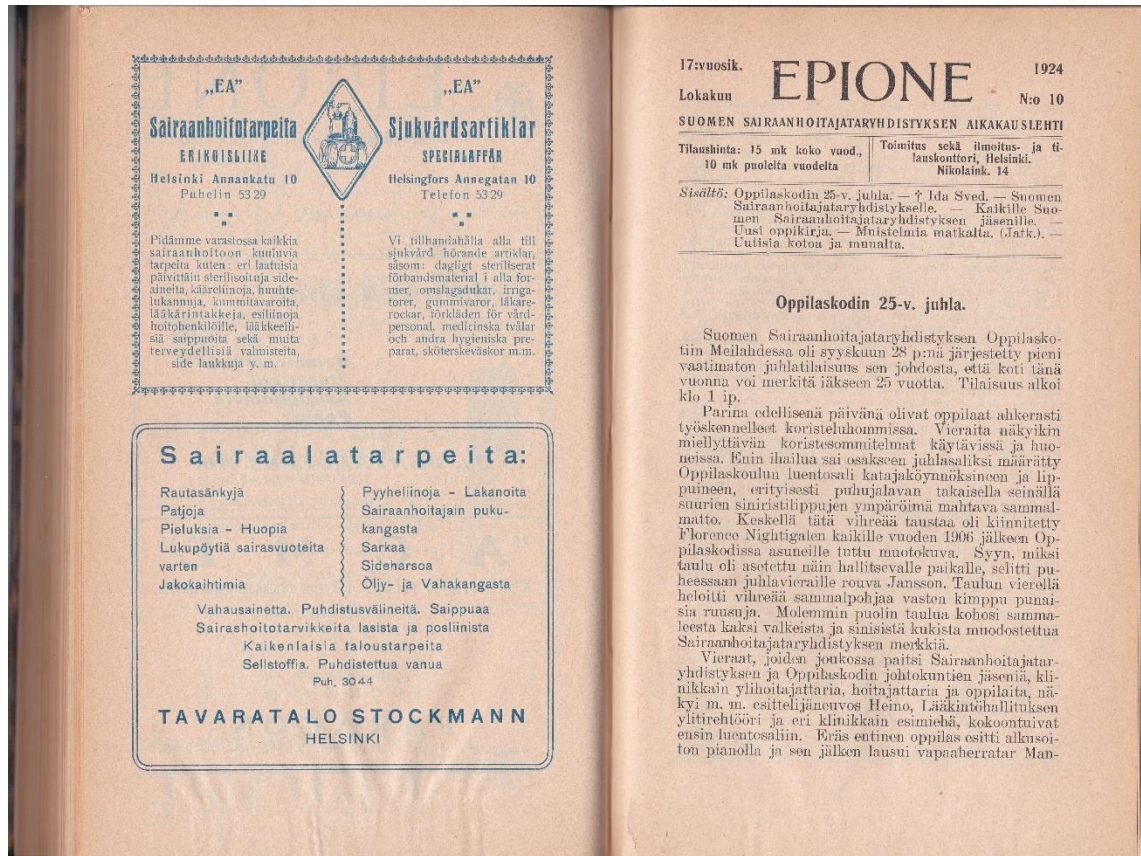
Pian aiheeseen perehtyessämme huomasimme, että sairaanhoitajaoppilaiden oppilaskodeista oli saatavilla tietoa, mutta se oli kovin sirpaleista ja hajallaan eri lähteissä. Siksi otimme yhdeksi tavoitteeksemme tiedon eheyttämisen ja mahdollisimman yhtenäisen kuvan luomisen oppilaskodeista. Tämä näkyy tekstikappaleiden runsaina viitemerkintöinä eri lähteisiin.

Aineisto on rajattu vuosiin 1889–1939 ja koskemaan nimenomaan sairaanhoitajaoppilaiden oppilaskoteja. Työssä on keskitytty lähinnä Helsingin yleisen sairaalan ja Marian sairaalan kurssien yhteydessä toimineisiin oppilaskoteihin. Muiden sairaaloiden ja niiden koulujen, kuten Kätilöopiston ja Diakonissalaitoksen, oppilaskotien käsittely on jätetty vain maininnan tasolle. Sairaalalaitoksen syntyä kuvaavassa osiossa on käsitelty Helsingin alueella sijainneita sairaaloita.

Saadaksemme kokonaiskuvan vuosien 1889-1939 tapahtumista liitimme yhteen peräjälkeen kuusi kappaletta A4 -kokoista paperia, johon piirsimme aikajanan 1800-luvun alusta vuoteen 1939. Merkitsimme siihen poikkiviivalla aikajärjestyksessä aineistosta nousseet historialliset tapahtumat ja kirjoitimme niiden lyhyet kuvaukset. Tästä muodostui havainnollinen kuva toimi työmme merkittävänä ohjaavana apuvälineenä (liite 1.)

Epione - ja Sairaanhoitajatar -lehdistä skannasimme kaikki oppilaskoteja ja oppilaskouluja käsittelevät artikkelit ja tallensimme jokaisen erikseen nimeten ne ilmestymishetken mukaan. Kansallisarkiston ja Helsingin kaupunginarkiston sivuja sai myös valokuvata ja saimme siten taltioitua monia alkuperäislähteen tietoja oppilaskodin toiminnasta. Yksityiskirjeistä haimme kaikki ne kohdat, joissa mainittiin elämästä oppilaskodissa ja työstä

sairaalassa. Kirjallisuuden lisäksi aineistoksi muodostui 75 tallennettua Epione -lehden artikkelia (kuvio 2), 111 valokuvattua sivua Kansallisarkiston materiaalista, 17 tallennettua Sairaanhoidajatar-lehden artikkelia ja 38 skannattua yksityistä kirjettä.

Kuvio 2. Kuva Epione -lehden artikkelista (Epione 10/1924: etusivu, Terveystieteiden kirjasto)

3.3 Aineiston eettisyys ja luotettavuus

Tämän opinnäytetyön tekemiseksi solmimme Hoitotyön koulutuksen museon kanssa kirjallisen yhteistyösopimuksen, jonka mukaan saimme käyttää museon aineistoa työsämme sekä työn valmistuttua luovutamme työmme museon käyttöön.

Opinnäytetyössämme olemme toteuttaneet ulkoista ja sisäistä lähdekritiikkiä (Lappalainen 2002: 115-121.) Ulkoisen lähdekritiikin osalta olemme pyrkineet käyttämään mahdollisimman paljon aitoja alkuperäislähteitä, joiden tieto on todettava luotettavimmaksi. Lähes kaikkien alkuperäislähteiden laatija sekä lähteen synty aika ja paikka ovat olleet meillä tiedossa ja siten myös luotettavasti myöhemminkin tarkistettavissa. Toisen käden

lähteiden osalta olemme mahdollisuuksien mukaan pyrkineet tarkastelemaan sen alkuperäislähteitä. Sisäisenä lähdekritiikkinä olemme toteuttaneet pyrkimystä kirjoittaa asiat sellaisina kuin ne ovat lähteissä kerrottu asioita enempää tulkitsematta. Tässä työssä olemme käyttäneet vain oppilaiden näkökulmaa, mutta kuva oppilaskodeista olisi muodostunut täydellisemmäksi ja monipuolisemmaksi, jos käytettävissämme olisi ollut myös oppilaskodin johtajattaren tai opettajan henkilökohtaisia kokemuksia oppilaskodista.

Asiakirjat ”Förteckning över sjuksköterskeföreningens i Finland arkiv” kuuluvat yksityisoikeudellisiin arkistoihin ja niiden lukemiseen ja käyttämiseen tarvittiin Kansallisarkiston lupa. Tämä myönnettiin opinnäytetyön tekijöille Hoitotyön koulutuksen museon puoltamana, joka on myös opinnäytetyön yhteistyötaho.

Sairaanhoitaja Eila Linkola (os.Porra) oli tutkimusryhmämme yhden jäsenen isoäiti. Hänen yksityisen kirjeenvaihtonsa käyttämiseen on perikunnalta saatu suullinen lupa. Kirjeiden käyttö on rajattu koskemaan vain oppilaskotielämään ja sairaalatyöhön liittyviä tunteuksia ja kokemuksia.

Me opinnäytetyön tekijät olemme jo valmiita sairaanhoitajia ja kiinnostuneita oman ammattimme historiasta ja kehitymisestä. Olemme olleet sitoutuneita tähän opinnäytetyöhön, joka valmistui opistoasteen tutkintoa täydentäessämme. Meillä on ollut korkea motivaatio tuottaa luotettavaa tietoa ja tämä on ohjannut meitä käyttämään mahdollisimman paljon ensisijaisia lähteitä. Olemme pyrkineet tarkastelemaan käsiteltävää aihetta ja lähteitä objektiivisesti ja historianantajan kiinnostuksella sekä käyttämään lähteitä mahdollisimman oikein, jotta asioita ei ole irrotettu asiayhteyksistään. Työssä ei tarkastella yksittäisten henkilöiden tietoja, vaan tarkastelukohteina ovat oppilaskodit. Mahdollisen yksittäisen henkilön tietoja käsitellään häntä kunnioittavasti. Opinnäytetyön tekijät ovat sitoutuneet käsittelemään aineistoa niihin liittyvien ohjeiden mukaisesti. Työhön ei liity ulkopuolista tai erillisrahoitusta. Tietoa käsitellään yleisten tutkimuseettisten periaatteiden ja Helsingin julistuksen mukaisesti (Paunonen 1998: 26-27.)

4 Naisen asema sääty-yhteiskunnasta kohti kansalaisyhteiskuntaa

Suomi oli 1800-luvulla sääty-yhteiskunta. Ruotsin vallan aikana kuningas oli jakanut palkkioina uskotuille virkamiehilleen läänityksiä Suomen maaseudulta, jonne he raken-

sivat kartanonsa. Siten Suomeen syntyi hiljalleen aatelisto, joka oli lähinnä maalaisaatelista verrattuna eurooppalaiseen kaupunkiaatelistoon. Aatelistolla oli privilegionsa, esimerkiksi verovapaat maat ja etuoikeus korkeimpiin virkoihin, jotka säilyivät heillä myös vuosien 1808-1809 Suomen sodan jälkeen maan siirryttyä Venäjän vallan alle. (Aalto - Aromaa - Haapala - Hentilä - Nieminen 2009: 22-31.)

Kaupungeja hallitsivat lähinnä porvaristo ja käsityöläiset kiltoineen ja raateineen. Maaseudulla kauppoja ei saanut olla lainkaan ja ulkomaakauppakin oli sallittu vain tapulikaupungeissa. Suurin osa maan väestöstä asui kuitenkin maaseudulla ja yli 90 % sai elantonsa maataloudesta. (Aalto ym. 2009: 22-31.)

Papisto oli poliittisesti tärkeä ja vaikutusvaltaisimmat pappissuvut olivat maan yläluokkaa. Isoimmissa seurakunnissa pappila oli myös suurtila ja kirkkoherra sai tulonsa seurakuntalaisten veroista eli kymmenyksistä. Seurakuntaan kuuluminen oli pakollista. Kirkko vastasi väestökirjanpidosta, virallisista todistuksista ja luvista sekä välitti alamaisille valtiovallan näkemykset. Seurakunnat huolehtivat myös luku- ja kirjoitustaidon opetuksesta, siveyden valvonnasta, julkisista kuulutuksista ja köyhäinhuollosta. Maan viralliset kuulutukset luettiin kansalle saarnastuolista kirkonmenojen jälkeen. (Aalto ym. 2009: 28–29.)

Suomalaisen yhteiskunnan synty liittyy keisari Aleksanteri II vuonna 1856 käynnistämään laaja-alaiseen uudistusohjelmaan. Venäjä halusi pysyä Euroopan teollistumiskemityksen mukana ja suomalaisen yhteiskunnan kehittäminen osana Venäjää oli osa tätä pyrkimystä. Uudistusohjelman mukaan maan hallintoa, taloutta ja sivistyselämää oli kehitettävä. Käytännössä tämä tarkoitti teollisuuden, merenkulun ja kaupankäynnin uudistamista sekä kansan opetuksen ja alempien virkamiesten palkkojen kohentamista. Uudistuksista keskeisimpiä olivat elinkeinovapaus ja kansalaisten oikeuksien ja vapauksien lisääntyminen (Aalto ym. 2009: 38-39.)

Venäjäistämisaikakaudet 1899-1905 ja 1908-1917, kaksikamarinen eduskunta, yleinen ja yhtäläinen äänioikeus, Ensimmäinen maailmansota ja valtiollinen itsenäistyminen sekä Kansalaissota 1917-1918 muuttivat suomalaisen yhteiskunnan kehityksen ja vaikuttivat olennaisesti suomalaisen naisen yhteiskunnalliseen asemaan (Aalto ym. 2009: 68; Utrio 2006: 12.)

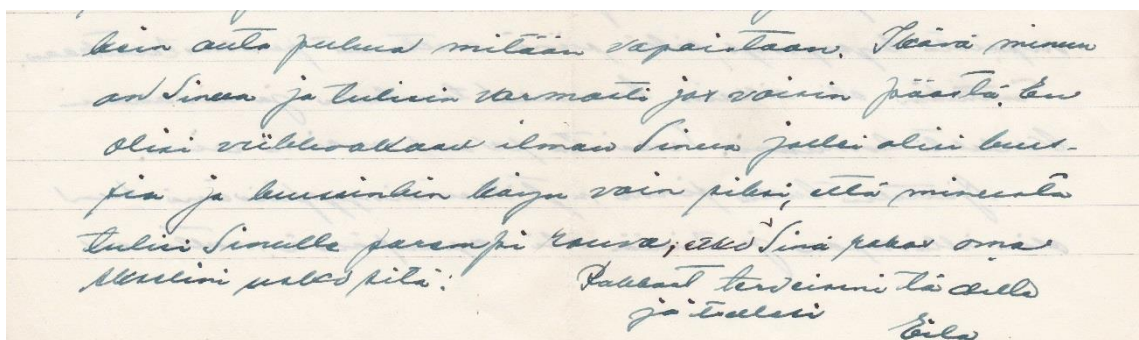
Kaari Utrio kuvaa kirjassaan Suomen naisen tie - Pirtistä parlamenttiin suomalaisen naisen asemaa eri vuosisatojen aikana. Vielä 1800-luvun puolivälissä tytön syntymä perheeseen oli pettymys. Tyttö oli poikalapseen verrattuna vähäarvoisempi myös lain edessä: esimerkiksi talon tytär peri vain puolet siitä mitä poika (Utrio 2006: 246). Säätyläistyöillä oli harvoin puutetta mistään, mutta vapauksia heillä ei juuri ollut. He eivät hyödyttäneet perhettä samalla tavoin kuin talonpoikaisnaiset, jotka omalla työllään ylläpitivät perheen taloutta ja toimeentuloa.

Säätyläisten, erityisesti aateliston, moraalisiin velvoitteisiin kuului tehdä hyväntekeväisyystyötä. Kasvava teollistuminen ja erilaisten kumousliikkeiden synnyttämä ihmisystävällisyyttä ja ihmisrakkautta korostava aate levisi myös Suomeen. Vaikka lait 1800-luvulla sanelivat tiukasti naisen asemaa, vuoden 1883 voimaan tulleen yhdistysvapauden avulla säätyläisnaiset saivat laajemman mahdollisuuden vaikuttaa yhteiskunnallisesti. Helsingin Rouvasväen yhdistyksen perustamisen jälkeen vuonna 1848 mielekäs auttamyö helpottui. Yhdistysten erilaisissa tehtävissä naiset saivat kokemusta puheenjohtajana, sihteerinä ja rahastonhoitajana toimimisesta. Varoja rouvasväenyhdistysten toimintaan kerättiin esimerkiksi arpajaisilla, huutokaupoilla, tanssiaisilla ja konserteilla, jotka olivat hyvin suosittuja säätyläispiireissä (Aalto ym. 2009: 45-47; Utrio 2006: 64; Hurskainen 2003: 74.)

Kerätyt rahat käytettiin usein työtarpeiden ostoon varattomille naisille, lastenseimien, pesuloiden ja ruokaloiden ylläpitoon. Koulutuksen ja itseluottamuksen nousun myötä rouvasyhdistykset muuttuivat poliittisiksi ja yleishyödyllisiksi naisjärjestöiksi kuten esimerkiksi 1899 perustettu Marttaliitto, alkuperäiseltä nimeltään Sivistystä kodeille. Järjestöt auttoivat tai suorastaan korvasivat kehittymättömiä valtiollisia instituutioita. Yleinen tavoite oli kehittää lainsäädäntöä siten, että tasa-arvo toteutuisi myös käytännössä. (Utrio 2006: 64-75.)

Naiset tulivat täysivaltaisiksi vuonna 1864. Lain mukaan naiset saivat hallita ansaitsemiin tuloja 15- vuotta täytettyään ja täysi-ikäisellä eli 25-vuotta täyttäneellä neidillä tai leskellä oli muiden muassa oikeus solmia taloudellisia sopimuksia ja hän sai itsenäisesti omistaa, johtaa, ostaa, myydä, pantata, ottaa velkaa ja antaa takuita. Tämä oikeus poistui, jos nainen solmi avioliiton, jolloin miehestä tuli naisen edusmies. Avioliiton solminut nainen säilytti täysivaltaisuuden vasta vuonna 1930 uuden avioliittolain myötä. Sukupuoleen katsomatta kaikki tulivat vuoden 1898 lainsäädännön mukaan täysi-ikäisiksi 21-vuotiaana (Utrio 2006: 56.)

Äitiyden kautta naisilla oli mahdollisuus nousta tasa-arvoiseksi yhteiskunnan jäseneksi miehen rinnalle. Tyttöjä ryhdyttiin kouluttamaan 1800-luvun puolivälissä, jotta heistä tulisi parempia äitejä ja vaimoja, kuten Eila Porra kirjeissään kirjoittaa (kuvio 3). Kansakouluasetus vuonna 1866 päästi myös rahvaan tyttäret kouluihin. Tarkoituksena oli, että tytöt saisivat saman opetuksen kuin pojat. Säätyläisperheiden tyttäriä opetettiin sekä kotona kotiopettajattarien toimesta että esimerkiksi Helsingissä sijaitsevassa valtion ruotsinkielisessä tyttökoulussa (Hietala - Helminen - Lahtinen 2009: 141). Ensimmäiset naiset kirjoittivat ylioppilaksi ja valmistuivat yliopistosta 1870-luvulla (Tuulio 1948: 37; Utrio 2006: 10 ja 40; Naiset yliopistossa 2014.)

Kuvio 3. "Kurssiakin käyn vain siksi, että minusta tulisi Sinulle parempi rouva", kirjoittaa sairaanhoitajaoppilas Eila Porra kirjeessään sulhaselleen (Porra 7.12.1937).

Itsenäistymisen jälkeen säädettiin useita naisen ja lapsen asemaa helpottavia lakeja, joita sortovuodet ja sodat olivat viivästyttäneet. Tällaisia lakeja olivat muiden muassa Oppivelvollisuuslaki 1922, Työsopimuslaki 1922 ja Oppisopimuslaki 1923. Samoihin aikoihin lakkautettiin torpparilaitos ja toteutettiin maareformi. Itsellisten pientilojen syntyminen edisti Suomen kehittymistä demokratiaksi ja 1930-luvun lopulla tehdyn kansaneläkelain säätämisen myötä moni nainen sai ensimmäisen kerran elämässään käyttöönsä omaa rahaa (Utrio 2006: 74.)

5 Sairaaloiden kehittyminen Helsingissä

Yleinen sairaalajärjestelmä syntyi 1700-1800 -luvun taitteessa eli noin sata vuotta ennen sairaanhoitajakoulutuksen alkua (Sorvettula 1998: 20). Varsinainen juridinen velvoite sairaiden huolehtimisesta oli kirkolla (Railo 1984: 4). Varakkaimmissa perheissä sairaat

hoidettiin kotona ja yksityislääkärit sekä kouluttamattomat henkilöt, usein naiset, vastasivat hoidosta (Hietala ym. 2009: 189; Sorvettula 1998: 19.)

5.1 Valtiollisten sairaaloiden kehittyminen

Sairaaloita oli Suomessa 1700-luvun lopulla kuusi, joita ei varsinaisesti voinut kutsua sairaaloiksi, vaan lähinnä köyhien sairaansuojiksi. Varat näiden sairaansuojien ylläpitämiseksi saatiin yksityisten henkilöiden lahjoituksista ja erilaisista vapaaehtoisista maksuista sekä kirkon kolehtirahoista. (Saarivirta - Consoli - Dhondt 2009: 30; Railo 1984: 2-3.) Porvoon hiippakunnan kolehtirahoilla oli Helsinkiin vuonna 1780 perustettu Uudenmaan ja Hämeen läänin yhteinen lasaretti, jossa oli neljä sairaansijaa. Jo samana vuonna lasaretti kuitenkin siirrettiin maaherran hallintopaikan mukana Hämeenlinnaan ja Helsinki jäi ilman sairaalaa noin 50 vuodeksi (Railo 1984: 3.)

Helsingistä tuli Suomen suuriruhtinaskunnan pääkaupunki vuonna 1812. Tuolloin kaupungissa oli noin 30 000 asukasta ja heidän terveydestään huolehtivat yksityislääkärit. Tässä joukossa oli neljä lääketieteen professoria ja yksi piirilääkäri (Railo 1984: 3.) Turun Yliopisto siirrettiin vuoden 1827 Turun palon jälkeen Helsinkiin. Uuden Keisarillisen Aleksanterin Yliopiston yhteyteen tarvittiin akateemista lääketieteen opetusta varten sairaala, joka valmistui Unioninkadun ja Liisankadun kulmaan. Sairaala, ns. Vanha klinikka, otettiin käyttöön vuonna 1833 ja myöhemmin tähän liitettiin aikaisemmin Hämeenlinnaan siirretty lääninsairaala (Railo 1984: 3; Rosen - Soininen - Heiniö - Unkila 1968: 17). Sairaalan laajennuksen, ns. Uuden klinikan perustamisen, jälkeen vuonna 1848 Helsingissä oli suuremmat ja paremmat sairaalat kuin muualla maassa. Näistä kahdesta klinikasta ja lääninsairaalaasta yhdessä muodostui vuonna 1860 Helsingin Yleinen sairaala. Sairaala palveli lähinnä lääketieteen opetusta ja tutkimusta sekä toimi samalla kaupungin ja läänin sekä myös koko maan asukkaiden sairaanhoitolaitoksena. Yliopisto huolehti sairaalan taloudesta, joten se tuli edulliseksi kaupungille (Railo 1984: 3; Rosen ym. 1968: 17.)

Muita tuon ajan sairaaloita Helsingissä olivat Lapinlahden sairaala ja Kättilöopiston sairaala. Yliopiston muuton myötä myös kättilökoulutus oli siirtynyt Helsinkiin ja Kättilöopiston sairaala sijaitsi Ullanlinnassa, Tehtaankadun ja Neitsytpolun kulmatontilla aina 1960-luvulle saakka. Mielenterveyspotilaita ei voitu hoitaa Yleisessä sairaalassa ja heidän hoitoaan varten vuonna 1841 perustettiin Lapinlahden sairaala. Pysyvää kulkutautisairaala tai kuumesairaala kaupungissa ei ollut (Rosen ym. 1968: 10-11; Hietala ym. 2009: 189.)

Vanhan klinikan kirurginen osasto siirtyi uuteen sairaalarakennukseen Kasarmikadulle vuonna 1888. Tähän Kirurgiseen sairaalaan keskitettiin kaikki Helsingin tuon aikainen kirurginen toiminta ja sisätautien hoito jäi edelleen Unioninkadun Yleiseen sairaalaan (Rosen ym. 1968: 10-11; Hietala ym. 2009: 189.)

5.2 Kunnallisten sairaaloiden kehittymien

Kato- ja nälkävuosien seurauksena vuosina 1866–1868 kulkutaudit levisivät kulovalkean tavoin niin ylemmän kuin alemmankin kansanosan keskuuteen. Koska Yleinen sairaala ei voinut hoitaa kyseisiä ihmisiä, oli kaupungin ryhdyttävä toimiin kulkutautisairaalan perustamiseksi. Kenraalikuvernööri Platon Rokassovskin puoliso Alexandra Vasiljevna aloitti menestyksellisen keräyksen, lähinnä verojen ja lahjoitusten muodossa. Keräysvaroain saaduin lainoin tehtiin kirkon kokouksessa päätös kuumelasaretin perustamisesta Kaivohuoneen kaupunginosaan. Yksikerroksinen vuokrahuoneisto saatiin käyttöön osoitteessa Vuorimiehenkatu 19 vuonna 1866. Sairaansijojä oli 20, ja henkilökuntaa oli neljä: emäntä, ulkomailla koulutettu sairaanhoitaja, kunnanvaivainen ja lääkäri. Kunnan sairaalat oli aluksi tarkoitettu vähävaraiselle väestölle. Tämä oli Helsingin ensimmäinen sairaala, joka pian valmistumisensa jälkeen todettiin liian pieneksi. (Railo 1984: 5; Atlas-projekti 2004 - 2006.)

Uusi kunnallisasetus astui voimaan myös kaupungeissa vuonna 1873 (Railo 1984: 4). Tämän myötä kaupungin toimivalta kasvoi ja Helsingissäkin Kuumelasaretti siirtyi terveyslautakunnan alaiseksi (Atlas-projekti 2004–2006, Aalto 2009: 44). Lähivuosisikymmenten aikana Kuumelasaretti joutui muuttamaan useasti tilojen käydessä ahtaiksi potilasmäärien kasvaessa. Uusi Kunnallissairaalarakennus valmistui 1886 Lugnetin eli Tyyne­län alueelle Työmiehenkadun ja ortodoksisen hautausmaan väliin. Lasaretti oli yksi­kerroksinen, potilaspaikkoja siinä oli 38 ja hätätilassa sinne voitiin ottaa 50 potilasta ja se oli tarkoitettu työtätekeväille ja palvelevalle luokalle. Epidemioiden uusiutuessa ja lu­kuisten uusien tilapäissairaaloiden perustamiset saivat kunnan päättäjät harkitsemaan Kunnallissairaalan laajennusta. Uusi laajennettu sairaala nimettiin uudelleen vuonna 1894 Marian sairaalaksi Venäjän keisarinna Maria Feodorovnan mukaan (Atlas-projekti 2004 - 2006; Railo 1984: 4.)

5.3 Yksityisten sairaaloiden kehittyminen

Diakonissalaitoksen sairaala oli ensimmäinen yksityinen sairaala Helsingissä. Suomalaisen Diakonissalaitoksen synnyssä ei voida ohittaa everstinna Aurora Karamzinia. Ajatus laitoksen perustamisesta Suomeen heräsi hänen vierailullaan Pietarin Evankeliseen Hospitaaliin. Se oli kodikas ja pieni sairaala, jossa sisaret hoitivat potilaita ja samalla ohjasivat nuorempia sisariaan. Monet olivat jättäneet entisen elämänsä taakseen ja omistautuivat nyt täysin lähimmäistensä palvelemiseen (Hurskainen 2003: 78.)

Keskustelut Hospitaalin johtajan kanssa innoittivat everstinna Karamzinia käynnistämään toimenpiteet Diakonissalaitoksen perustamiseksi Helsinkiin. Suomessa ei vielä tuolloin ollut koulutettuja sairaanhoitajia, mutta Aurora Karamzin tiesi, että tarjolla olisi runsaasti nuoria naisia, jotka tarvitsivat itselleen merkityksellisen elämäntehtävän (Hurskainen 2003: 79.)

Pietarin Evankelinen Hospitaali oli perustettu saksalaisen Kaiserwerthin mallin mukaisesti. Sama malli otettiin käyttöön myöhemmin myös Helsingissä. Laitoksen periaatteena oli hoitaa sairaita ja kaikkia avuntarvitsijoita kristillisen rakkauden hengessä ja työtä tehtiin sitoutuneena yhteisöön, ei yksityishenkilöinä. Laitos toteutti sisarkotijärjestelmää, joka tarkoitti sitä, että diakonissalaitoksesta tuli sisarten yhteinen pysyvä koti (Hurskainen 2003: 78–79.)

Nälkä- ja katovuodet aiheuttivat suurta hätää ja tuhoa kansan keskuudessa. Sairaita ja nälkäisiä ihmisiä vaelsi laumoittain pitkiäkin matkoja. Pitäjien rajat eivät pidätelleet hengestään kamppailevia kerjäläisiä. Tämä vauhditti entisestään Aurora Karamzinin ajatusta: tilanne oli jo niin paha, ettei laitoksen perustamista Helsinkiin voinut enää lykätä tuonnemmaksi. Keisari Aleksanteri II hyväksyttyä anomuksen Diakonissalaitoksen perustamisesta Helsinkiin, laitos vihittiin käyttöön Unioninkatu 9 joulukuussa 1867. Aurora Karamzin vastasi laitoksen kaikista kustannuksista. Sairaalaan oli suunniteltu kahdeksan potilaspaikkaa. (Hurskainen 2003: 87- 93.) Näin Aurora Karamzin meni hyväntekeväisyydessään muuta rouvasväkeä pidemmälle: hän ei vain lahjoittanut rahaa tai ruokatarvikkeita vaan perusti instituution, jonka tehtävä oli vähentää kurjuutta kansan keskuudesta.

Muita tuon ajan yksityisiä sairaaloita Helsingissä olivat vuonna 1905 perustettu Eiran sairaala sekä vuonna 1910 perustettu Mehiläisen sairaala. Pienempiä yksityispraktiikoita tai klinikoita oli useampia (Eiran historia 2014; Mehiläisen historia 2014.)

5.4 Sairaanhoidajakoulutuksen alku Helsingissä

Diakonissalaitos oli aloittanut oman sairaanhoidajakoulutuksensa vuonna 1867. Laitoksen yhteyteen avatulla pienellä sairaalalla oli myös käytettävissään koulutettuja sisaria, joiden pääasiallisena tehtävänä ei kuitenkaan ollut ainoastaan terveydenhuollon toteuttaminen vaan yleisen hädän lievittäminen. Sairastuneen hoito oli vain yksi keino lievittää kurjuutta. Sairashoitoa sisaret opettelivat lääkärin ja papin teoriatunneilla sekä käytännön toimissa pienessä sairaalassa. Diakonissan koulutus kesti neljä vuotta (Sorvettula 1998: 29–31.)

Leikkaustoimintaa harjoitettiin 1870- ja 1880-luvuilla Yleisessä sairaalassa ja Diakonissalaitoksella. Yleisen sairaalan kirurgit leikkasivat myös Diakonissalaitoksella. Yleisen sairaalan professori F. Saltzmanin ja kirurgi Schultenin perehtyessä sairaaloissa toteuttavaan leikattujen potilaiden hoitoon, he huomasivat eron koulutettujen hoitajien ja sairasten holhoojien välillä. Sairaansuojien sairasten holhoojat olivat niin kutsuttuja sairaalamatameja, jotka olivat kouluttamattomia, naimisissa olevia naisia ja jotka perheineen asuivat sairaalassa (Sorvettula 1998: 21; Epione 3/1932: 38.)

Säännölliset vuosittaiset Punaisen Ristin sairaanhoidajakurssit aloitettiin vuonna 1880. Tarkoituksena oli saada hoitajareservi sotatilanteita eli yhdistyksen omaa tarvetta varten. Punainen Risti vastasi koulutuksen sisällöstä, mutta Helsingin Yleinen sairaala ja sen lääkärit osallistuivat koulutuksen toteuttamiseen. Punainen Risti vastasi aluksi kaikista kustannuksista kuten asumisesta ja ruuasta. Koulutus kesti kolme kuukautta, jonka jälkeen kurssin käyneet tekivät viiden vuoden palvelusitoumuksen yhdistykselle, koska heidän tiedettiin joutuvan myöhemmin sotatantereelle. Alaikärajaksi kurssille oli 25 vuotta. Koulutusta toteutettiin vuoteen 1886 saakka eli noin kuusi vuotta. Saltzman jatkoi hoitajien koulutusta ja kursseille alkoi osallistua myös itse maksavia oppilaita, joita ei sitonut velvoite osallistua yhdistyksen toimintaan. Hiljalleen koulutusvastuu siirtyi julkiselle valalle (liite 2) (Sorvettula 1998: 63- 64; Suomen Punaisen ristin historia).

Virallisen sairaanhoidajatarkoulutuksen katsotaan alkaneen Helsingin yleisen sairaalan Kirurgin kursseista vuonna 1889 (Sorvettula 1998: 64). Kirurgisen sairaalan professori

Salzman oli se henkilö, joka teki aloitteen ”sairaalamatamien” korvaamisesta koulutetuilla hoitajilla englantilaisen mallin mukaan. Salzman perusteli aloitettaan koulutettujen sairaanhoitajien hyödytä sairaalalle. Hänellä oli tieto Englannissa järjestettävästä koulutuksesta ja lähetti sinne oppia saamaan ensimmäisen Kirurgisen sairaalan ylihoitajattaren, Anna Bromsin (Sorvettula 1998: 64). Ensimmäiselle kurssille helmikuun ensimmäinen päivä kirjautui kahdeksan oppilasta, joista kuusi suoritti puoli vuotta myöhemmin tutkinnon, joka oli ruotsinkielinen (Epione 7/1914: 92). Koulutusta pidennettiin vuosien myötä kolmeen vuoteen, joka mahdollisti opetuksen laajentamisen ja oppilaiden työskentelemisen laajemmin eri klinikoilla (Sorvettula 1998: 66).

Vuonna 1892 annetulla Keisarillisen Majesteetin asetuksella maan yleisissä sairaaloissa mukaanlukien lääninsairaalat tuli olla koulutettuja ylihoitajattaria sekä vanhempia sairaanhoitajattaria (Sorvettula 1998: 21, Protokollen berättar 1973: 12). Tämän asetuksen myötä virallisia sairaanhoitajakursseja tuli järjestää myös Helsingin ulkopuolella.

Marian sairaala, jota oli laajennettu vuonna 1894, tarvitsi uuden ohjesäännön, jossa määrättiin sairaalaan ottamisesta, viranhaltijoista, heidän tehtävistään sekä taloudenpidosta ja muistutettiin potilaan oikeuksista (Railo 1984: 7). Suurentunut sairaala ja henkilöstömäärä toivat hallinnollisia ongelmia. Tämän vuoksi maaliskuussa 1909 Marian sairaalaan perustettiin ensimmäinen ylihoitajan virka, johon valittiin Kirurgisen sairaalan osastonhoitajatar Sonja Koreneff. Hän aloitti toimessaan 1.6.1909. Ylihoitajatar Koreneff oli tottunut aikaisemmassa työpaikassaan oppilaisiin ja totesi että Marian sairaalan henkilökuntapula oli ratkaistavissa oppilaiden avulla. Jotta oppilaita saataisiin sairaalaan, ylihoitajatar Koreneff ehdotti yllilääkäri Jarl Hagelstamille säännöllisten sairaanhoitajatar-kurssien järjestämistä sairaalassa. Kurssien oli tarkoitus sisältää niin teoriaopetusta kuin käytännön harjoittelua sairaalan osastoilla. Ensimmäisellä Marian sairaalan kurssilla aloitti kuusi oppilasta syyskuussa vuonna 1909. Kurssin pituus oli kaksi vuotta ja opetuskielenä oli ruotsi. Oppilaat maksoivat kurssille tullessaan 100 markkaa, mutta muutoin opetus oli ilmaista, sisältäen ruoan ja asumisen (Louhimo 1959: 12–17.)

Käytännössä pikkuoppilaat joutuivat suoraan rankkaan osastotyöhön paikkaamaan henkilökuntapulaa. Heidän työpäivänsä olivat 10-tuntisia ja he saattoivat joutua valvomaan jo ensimmäisen oppilaskuukautensa aikana. Pian myös huomattiin, ettei kuusi oppilasta riittänyt ja elokuussa 1912 kurssin vahvuus oli jo 12 oppilasta. Samalla Marian sairaalaan

perustettiin myös valmistava koulu, jonka pituudeksi tuli ensin kolme kuukautta ja myöhemmin neljä kuukautta. Varsinaisen Marian sairaanhoitajakurssin pituus oli jo tuolloin kolme vuotta (Louhimo 1959: 12–17.)

Vuonna 1913 Marian sairaalan johtokunta anoi Lääkintöhallitukselta, että sairaalan kurssin käyneet hyväksyttäisiin koulutetuiksi sairaanhoitajiksi. Anomus hyväksyttiin, jonka jälkeen Mariassa aloitti kaksi ruotsinkielistä kurssia vuosittain (Louhimo 1959: 12–17.)

6 Oppilaskodit

Monissa alkuperäislähteissä kuten Suomen Kansallisarkiston materiaalissa ja Epione -lehdissä (Epione 7/1914: 93), puhutaan käsitteistä ”elevskolan” tai ”oppilaskoulu” sekä ”elevhemmet” tai ”oppilaskoti”. Myöhemmässä kirjallisuudessa käytetään kuitenkin käsitteitä ”valmistava koulu” ja ”oppilaskoti”. Lähteiden perusteella on tehtävä tulkinta, että ”elevskolan”, ”oppilaskoulu” ja ”valmistava koulu” tarkoittavat samaa asiaa eli 3-4 kk:n mittaista kurssia ennen varsinaisten sairaanhoitajaopintojen alkua. Samoin ”elevhemmet” ja ”oppilaskoti” tarkoittavat samaa asiaa eli varsinaisten sairaanhoitajakurssien aikaista internaattia.

Sairanhoitajakoulu muodostui oppilaskodista, valmistavasta koulusta ja sairaalan osastoista. Oppilaskoti jatkoi kodin kasvatustehtävää eikä toiminut pelkästään asuntolana. Oppilaskodin filosofiassa tavoitteena oli sielullisesti sopusuhtaisesti kehittyvä yksilö ja oppilaat kasvattivat toisiaan yhteisöllisesti. Järjestelykyky, oikeamielisyys, toisen omaisuuden kunnioittaminen saavat harjoitusta huoneiden yhteisestä vastuusta (Sorvet-tula 1998: 206–207.)

6.1 Aika ennen oppilaskotia ja oppilaskoulua

Helsingin Yleisen sairaalan sairaanhoitajakurssien alkamisen ja ensimmäisen oppilaskodin avaamisen väliin jäi 10 vuoden pituinen ajanjakso, jolloin oppilaiden täytyi itse huolehtia asumisestaan. Osa oppilaista asui vanhempiansa luona, toiset joutuivat vuokraamaan huoneen työläisperheen vaatimattomasta kodista. Vuokralla asuvat olivat usein vähävaraisia ja kärsivät jopa ruoan puutteesta. Kotona asuvat saattoivat joutua perheen

vaatimuksesta hoitamaan sairasta perheen jäsentä öisin tai osallistumaan kodin seura-elämään työpäivän jälkeen (Lahtiharju 1989: 219.)

Oppilaiden työpäivä oli pitkä ja ajoittui 7-19 väliseen aikaan, johon sisältyi tunti päivällis-vapaata. Ruokailu oli oppilaan omalla vastuulla ja se tarkoitti, että hänen oli käytävä asunnollaan syömässä. Teoriaopetus pidettiin työpäivän jälkeen illalla klo 19-22 välisenä aikana. Useina iltoina oppilaan oli jäätävä suoraan yövuoroon päivävuoron ja teoriaope-tuksen jälkeen. Aamulla pääsi lepäämään kotiin vasta klo 10-11 aikaan ja seuraavana päivänä tuli olla osastolla jo kello seitsemän. Yövuoro saattoi tulla joka kolmas, neljäs tai viides yö (Lahtiharju 1989: 219.)

6.2 Oppilaskotien tarkoitus ja perustaminen

Yhdistysvapauden myötä mahdollistui Suomen sairaanhoitajatyhdistyksen eli Sjuks-köterskeföreningen i Finland (SFF) perustaminen vuonna 1898. Yhdistyksen tarkoitus oli luoda yhteenkuuluvuutta sairaanhoitajattarien välille ja motivoida sitä kautta kiinnostu-maan yhteisistä asioista. Jo ennen SFF:n sääntöjen vahvistamista nuorena yhdistyk-sessä oli pohdittu oppilaskodin tarpeellisuutta (Epione 12/1923: 144.)

Kirurgin kurssin käynyt sairaanhoitajatar Ellen Ekblom oli vuonna 1894 vierailmassa Englannissa ja sai tällöin tilaisuuden tavata henkilökohtaisesti Florence Nightingalen. Seuraavana päivänä vierailusta Ellen Ekblom sai kirjeen Nightigalelta (liite 3), jossa hän osoittaa viiden punnan suuruisen lahjoituksen sitä päivää varten, kun oppilaskoti voi ma-joittaa kaikki sen oppilaat. Florence Nightingale perusteli yhteistä asumista sillä, että yh-teisten tavoitteiden vuoksi ponnisteltaessa ihmisten välille syntyy yhteinen voimakenttä (Sorvettula 1998: 55.)

Nuoren yhdistyksen jäsenet olivat kaikki käyneet Yleisen sairaalan kurssin ja olivat hen-kilökohtaisesti kokeneet oppilasajan haasteet, pitkät työpäivät, tiheät yövuorot, lyhyet le-poajat ja riittämättömän ravitsemuksen. Anna Falcken, joka toimi yhdistyksen ensimmäi-senä puheenjohtajana luopui osastonhoitajan tehtävästään Kirurgisessa sairaalassa vuonna 1898 ja matkusti Skandinavian maihin tutustuakseen niissä oppilaskoteihin ja oppilaskouluihin. Hänen palattuaan matkaltaan yhdistys aloitti toimenpiteet, jotta oppi-laskoti saataisiin perustettua (Lahtiharju 1989: 220.)

”Oppilaiden piti oleman kuin ylihoitajattaren lapsia ja oppilaskodin johtajattaren kuin heidän isosiskonsa” (Sorvettula 1998: 55).

Tämä ajatus kirjattiin myöhemmin myös oppilaskoulusta ja oppilaskodista vastanneen johtajattaren tehtäviin. Johtajattaren yksi tehtävistä oli äidillisesti huolehtia oppilaistaan ja valvoa, että he noudattavat oppilaskodin sääntöjä (liite 4). Nightingale-järjestelmä ohjasi vahvasti suomalaisia oppilaskotikäytäntöjä (Sorvettula 1998: 67).

Nightingale -koulun käynyt Sophie Mannerheim kirjoitti kirjelmän Sairaalahallitukselle, jossa oppilaskotien tarpeellisuutta perusteltiin säännöllisen elämäntavan välttämättömyydellä oppilaalle ja potilaalle. Asuminen oppilaskodissa tasoittaisi yhteiskunnallista eroavaisuutta, lähentäisi kurssitovereita, hioisi luonnetta, loisi viihtyisyyttä ja kodikkuutta karuun elämään. ”Jos oppilaskodissa asuminen on pakollista, niin alalle ei hakeudu sellaisia, joita ankara elämänjärjestys kammoksuuttaa”, sanoo Sophie Mannerheim kirjelmässään. Samoin tällaisilla henkilöillä tuskin olisi myöskään sellaista luonnetta jota ammatti vaatii. Kokemus osoittaa myös, että jos oppilaat asuisivat oppilaskodin ulkopuolella, he tulisivat liian väsyneinä työhön edellisen illan ohjelmasta ja joskus jopa tarttuvaa tautia sairastavan henkilön luota ja pystyisivät sen vuoksi huonosti seuraamaan opetusta ja tehtäviä (Tuulio 1948: 155-156.)

Ensimmäinen oppilaskoti aloitti toimintansa 1.6.1899 osoitteessa Högbergsgatan 21 (Korkeavuorenkatu, 21, Färlanderska stenhuset). Sinne kyettiin majoittamaan 12 oppilasta, jotka olivat pääasiassa muilta paikkakunnilta tulleita. Opiskelupaikkakunnalla asuvat saivat edelleen asua kotonaan ja siten kurssien vahvuus tuolloin ei välttämättä ollut sama kuin oppilaskodissa asuvien määrä. Ensimmäisen oppilaskodin johtajaksi tuli SFF:n puheenjohtaja Anna Falcken. Vasta vuonna 1906 oppilaskodit tulivat oppilaille pakollisiksi, jolloin myös oppilaskoulu avattiin oppilaskodin yhteyteen. Samalla oppilaskotia laajannettiin niin, että kaikki oppilaat mahtuivat saman katon alle (Epione 12/1923: 144-145.)

6.3 Oppilaskotien hallinto, rahoitus ja henkilöstö

Suomessa sairaanhoitajatarkoulut olivat osa sairaalaa. Sairaalan johtokunta oli samalla koulun johtokunta ja sairaalan ylihoitaja oli koulun johtajatar. Koulut eivät olleet itsenäisiä, vaan olivat vahvasti sairaalan otteessa ja ohjauksessa. Sitä myöten koulun talousasiat olivat osa sairaalan talousasioita ja koulun vuosikertomus osa sairaalan vuosikertomusta (Louhimo 1959: 19.)

Erotuksena sairaalan ja sairaanhoitajatarkurssien johtokuntiin, oppilaskodilla oli oma johtokuntansa ja johtosäätönsä. SFF:n kokouksessa 14. lokakuuta 1899 esiteltiin ja hyväksyttiin oppilaskodin johtokunnan ohjesääntö (liite 5). Oppilaskodin johtokunta hallinnoi myös valmistavan koulun toimintaa. SFF:n arkistosta löytyi alkuperäinen kyseinen vuoden 1899 asiakirja ”Instruktioner för elevhemmets styrelse” (Epione 12 / 1923).

Oppilaskodin toimintaa ohjasi ja johti oppilaskodin johtokunta tai hallitus. Nimitys vaihtelee lähteittäin ja tässä käytämme johtokuntaa. Oppilaskodin ensimmäisessä johtokunnassa oli puheenjohtajana professori Salzman sekä oppilaskodin johtajatar Anna Falcken ja viisi muuta jäsentä. Kyseinen johtokunta vastasi myöhemmin myös valmistavan kurssin oppilaskoulun hallinnosta. (Lahtiharju 1989: 221 ja Epione 3/1910: 42 - 43.)

Vuonna 1897 tavoitteeksi Kirurgisen sairaalan kursseille oli asetettu tavoite luoda 25 -30 oppilaan oppilaskoti, mutta kustannukset nousivat liian korkeiksi. Perustamiskustannukset tuollaiselle oppilasmäärälle olisivat nousseet 15.000 markkaan ja vuosittaiset menot noin 8.000 markkaan (Protokollen berättar 1973: 20).

Tukea oppilaskodin perustamiseen haettiin armollisesti Keisarilliselta Senaatilta huhtikuussa 1898, mutta kieltävä vastaus tuli jo kuukauden kuluttua. Kielteiseen vastaukseen saattoi vaikuttaa ensimmäinen sortokausi. Yhdistyksen oli siis mietittävä muita rahoitusvaihtoehtoja. Koko maan kattavilla keräyslistoilla SFF sai kerättyä tarvittavista varoista vain kolmanneksen. Tällä summalla ja Suomen Yhdistyksen Haavoitettujen ja sairasten sotilaiden hoitoa varten avustuksen kanssa voitiin perustaa ensimmäinen oppilaskoti, mutta ei suunnitellussa koossa (Protokollen berättar 1973: 20; Epione 12/1923: 144.)

Yleisen sairaalan kursseilla, joita myöhemmin kutsuttiin Kirurgin kursseiksi, tohtori Estlander koulutti SPR:n sairaanhoitajia, jolloin yhdistys myös kattoi koulutuskulut (Sorvetula: 63). Oletettavasti myös oppilaskodin perustamiseksi annettiin rahoitusta vastineeksi

tästä koulutuksesta. Tuki jatkui muutaman vuoden ajan, mutta päättyi vuonna 1904. Valtion säännöllinen tuki oppilaskoululle alkoi vuonna 1906 (Epione 12/1923: 145). Oppilaskoti oli taloudellisesti äärimmäisen raskas SFF:lle ja oppilaskodin ylläpitämiseen jouduttiin jatkuvasti anomaan lisävaroja. (Lahtiharju 1998: 46.)

Valmistavalla koululla ja oppilaskodilla oli erilliset budjetit, johtajattarensa ja sairaanhoitajaopettajansa (liite 6). Suuri osa rahoituksesta saatiin SFF:ltä, yksityisinä lahjoituksina sekä oppilailta kerättyinä maksuina. Järjestyssäännöt ja tilat olivat yhteiset. Osa oppilaskodin huoneista oli varattu valmistavalle kurssille ja osa varsinaiselle kurssille. Kehityksen myöhemmässä vaiheessa hallintoa yhdistettiin ja valmistavan koulun ja oppilaskodin johtajattaren tehtävät yhdistettiin yhdeksi tehtäväksi (Epione 9/1922: 63). Oppilaskodin henkilöstöön kuulu usein myös keittäjä tai taloudenhoitajatar, joka huolehti oppilaiden ravitsemuksesta (liite 4).

6.4 Valmistava koulu

Valmistava koulu ei kuulunut Florence Nightingalen alkuperäiseen sairaanhoitajattarien koulutusjärjestelmään, mutta siitä keskusteltiin 1900-luvun alussa Kansainvälisen Sairaanhoitajaliiton (ICN) sisällä. Suomessa oli jo nähty tarve valmistavalle koululle, koska oppilaat eivät olleet valmiit aloittamaan sairaanhoitajatar kurssia ilman perustietoja- ja taitoja (Sorvettula 1998: 68.)

Valmistavan koulun perustamisesta aloitteen teki Kirurgisen sairaalan ylihoitaja Sophie Mannerheim. Valmistavan koulun tavoitteena oli antaa tarvittavat perustiedot ja taidot ennen varsinaista sairaanhoitajatar kurssia. Ennen valmistavaa kurssia teorian opetus oli riittämätöntä ja oppilaat joutuivat työvoimapulan vuoksi tekemään paljon oppilaille kuumattomia töitä. SFF vastasi koulun kehittämisestä ja varsinkin ennen valtion taloudellista tukea otti vastuulleen ensimmäisen opettajan kouluttamisesta Englannissa ja Amerikassa (Lahtiharju 1989: 47).

Ensimmäinen oppilaskoulu avattiin 15. elokuuta 1906 oppilaskodin yhteyteen, jolloin koulun aloitti 12 suomenkielistä oppilasta. Koulun kesto oli alkuun vain kaksi kuukautta ja myöhemmin se piteni neljäksi kuukaudeksi (Lahtiharju 1989: 47.) Valmistava koulu oli maksullinen, oppilaat joutuivat maksamaan täysihoidosta ja opetuksesta yhteensä 200 mk (Epione 7/1914: 93).

Pääsyvaatimukset valtion kurssille vaihtelivat koulutuksen kehittyessä, mutta siihen aikaan olivat melko kovat.

Sairaanhoitajataroppilaaksi pyrkivällä tuli olla:

1. Hyvä maine
2. Ylemmän kansakoulun tietoja vastaava todistus
3. Toisen kotimaisen kielen tuntemisen todistus
4. 21-35 -vuoden ikä
5. Kahden luotettavan henkilön suosittelu, joista toisen on oltava hakijan työn teettävä, jos hänellä on toimi
6. Etuoikeus on hakijoilla, joilla on suurempi tietomäärä
7. Kiinnitetään huomiota myös käytännölliseen taitoon, jonka on saavuttanut talouskoulussa, apteekissa, sairaalassa jne.

(Epione 7/1914).

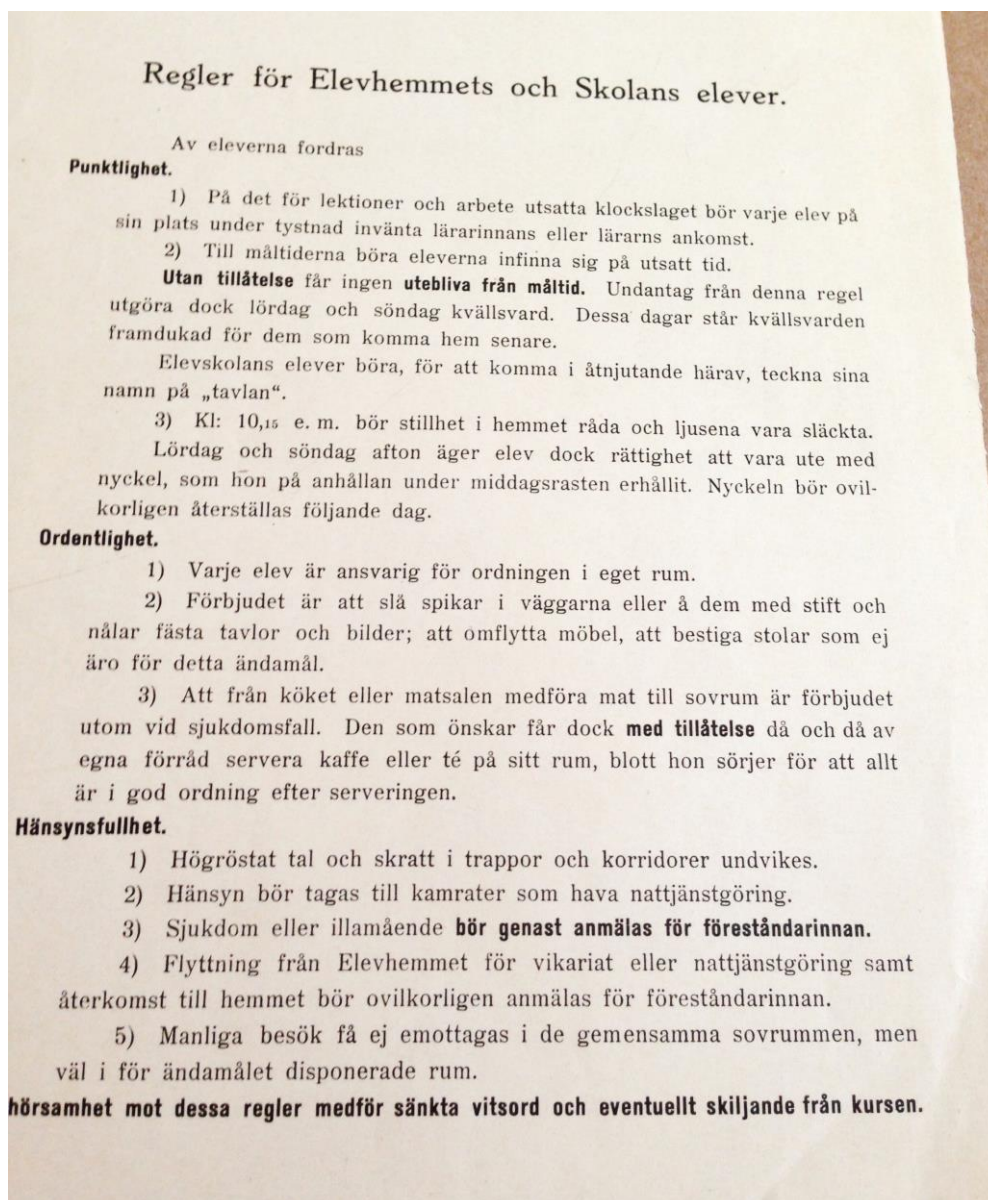
Vuonna 1914 koulu kesti kaksi vuotta eli 24 kuukautta: valmistava koulu kolme kuukautta, nuorempi oppilasluokka 12 kuukautta, vanhempi oppilasluokka yhdeksän kuukautta. Jatkokurssi kesti 3-12 kuukautta, kuitenkin vain osalle oppilaita (Epione 7/1914.) Jatkokurssille menijöistä päättivät sairaalan ylihoitajatar ja oppilaskoulun johtajatar. Sairaanhoitajataroppilas Eila Porrakin vuonna 1938 olisi halunnut valmistuttuaan terveydenhoitajan jatkokurssille, jotta olisi voinut työskennellä maaseudulla, jonne oli aikeissa muuttaa tulevan puolisonsa kanssa. Silloinen koulun johtajatar kuitenkin päätti toisin ja niin neiti Porra erikoistui lastensairaanhoidon (Eila Porra kirje 16.4.1938).

Pääsyvaatimuksista voidaan päätellä, että kursseille valikoitui säätyläistyttöjä. Torpparien tyttärillä ei yksinkertaisesti ollut varaa eikä koulutus pohjaa osallistua kursseille. Valmistavan kurssin aikana eri lähtökohdista tulleet nuoret naiset saivat yhtäläisen tieto- ja taitopohjan varsinaisille sairaanhoitajatar kursseille. Vuodesta 1930 lähtien Helsingin sairaanhoitajatar koulu toimi valtion keskuskouluna, joka tarkoitti sitä, että eri puolilla maata toimivan sairaanhoitajatar koulun valmistavan koulun opetus annettiin Helsingissä. (Lah-tiharju 1989: 67).

7 Elämää oppilaskodissa 1889-1939

7.1 Oppilaskodin säännöt

Moni oppilaista oli tullut kurssille kauempaa ja oppilaskoti toimi heille perheen sijaisena, antoi kodin tuntua ja lisäsi toverihenkeä. Elämä oppilaskodissa oli kuitenkin hyvin säänneltyä ja valvottua, joskus melko karuakin (kuvio 4.) Oppilaskodissa voitiin helpommin valvoa oppilaan terveydentilaa ja käytöstä (Epione 12/1923: 145.)

Kuvio 4. Säännöt oppilaskoulun ja oppilaskodin oppilaille. Valmistavan koulun ja oppilaskodin säännöistä päätti sairaalan ja oppilaskodin johtokunta (Epione 12/1923, Kansallisarkisto).

Oppilaskodin johtajatar huolehti myös opiskelijoiden terveyden- ja sairaanhoidosta. Oppilaskodeissa oli myös huone, jossa sairastuneet oppilaat voitiin hoitaa. Oppilaille tehtiin säännöllisiä terveystarkastuksia, joka ei ollut lakisääteistä (Lahtiharju 1989: 227). Opiskelijoiden terveyttä tarkkailtiin myös seuraamalla oppilaiden painoa kirjaamalla ne säännöllisesti ylös (liite 7).

7.2 Oppilaskoti

Oppilaskodit sijaitsivat yleensä lähellä sairaalaa. Oppilaskodeista haluttiin tehdä mahdollisimman viihtyisiä ja kodinomaisia uusille oppilaille (kuviot 5 - 8). Varhaisiin oppilaskoteihin kalustus valittiin erityisellä huolellisuudella.

Kuvien ja kirjeiden perusteella voi päätellä, että yhdessä huoneessa asui kaksi oppilasta. Oppilasmäärien kasvaessa yhdessä huoneessa saattoi asua useampikin tyttö. Oppilaskodissa oli myös seurusteluhuone (kuvio 6), jossa oppilaat saivat tavata ystäviään ja omaisiaan. Siellä oli myös soittokone, radio ja kirjasto (Sorvettula 1998: 207). Käytävällä tai eteisessä oli myös puhelin, jota oppilaat saivat käyttää (liite 8). Kaikki ruokailivat yhdessä suuressa ruokasalissa, jonka irtaimistoon kuului kuvan (kuvio 5) mukaan myös piano.

Kuvio 5. Oppilaskodin ruokasali, Kasarmikatu 12 (Hoitotyön koulutuksen museo)

Kuvio 6. Oppilaskodin seurusteluhuone Stenbäckinkadulla (Hoitotyön koulutuksen museo)

Kuvio 7. Oppilashuone 1920-luvulla Kasarmikatu 14 (Hoitotyön koulutuksen museo)

Kuvio 8. Oppilaskoulun keittiö, Stenbäckinkatu 1915-1917 (Hoitotyön koulutuksen museo)

Alkuaikoina oppilaskodit sijaitsivat niitä varten vuokratuissa huoneistoissa, jotka sijaitsivat lähellä sairaalaa. Oppilasmäärien pysyessä alhaisina SFF:n varat yhdessä valtion tuen ja lahjoitusten kera riittivät oppilaskodin kulujen kattamiseen. Oppilaat asuivat kaikki samassa osoitteessa.

Elämä oppilaskodeissa myöhemmin 1930-luvulla oli jatkuvaa muuttamista, koska oppilaat vaihtoivat oppilaskotia sen mukaan missä olivat töissä. Oppilaskoteja oli useita eri osoitteissa, joita jokaista kutsuttiin oppilaskodiksi. Osa oppilaskodeista oli kurjia, ankeita huoneita, osa taas hyvin viihtyisiä (kuvio 9 ja 10). Sairaaloiden yhteydessä oli osa oppilaskodeista, mutta tilanahtauden vuoksi oppilaita sijoitettiin sinne missä tilaa oli.

ja juttelua kuulumiset. Jouduin
työni Naistenklinikan synnytysosai-
talle ja asumaan maalaishuonei-
su opetustalon Mikonk. 15 B. Se
on kaunean epäsiisti pätkä, ja
meitä joutui vielä viisi tyttöä
pamaan huoneeseen. En saa-
nut viime yönä ollenkaan nukuttua.
Nyt kun heti jouduin puoraa
pöytä synnytyshuoneeseen, pois
osastolle, jossa käitettiin synnytys-
ket tapahtuvat ja jossa ei muu-
ten potilaita pidetäkään, pääsin
myöskin viikkokii tänne asumaan.
Kelpaa minun nyt täällä olla ylt-
äsynnytyshuoneessa ja kelpävikään
Sivonkin tulla minua katsomaan.

Kuvio 9. Nopeita muuttamisia Mikonkatu 15:sta Naistenlinikalle. Eila Porra kertoo kirjeessään kuinka Naistenklinikan asuntolassa ei ollut tilaa vaan joutui "maalaiskursien" mukana Mikonkadulle. Päästyään synnytyshuoneeseen töihin, neiti Porra pääsi kuitenkin naistenklinikan asuntolaan viikoksi, josta pian joutui taas muuttamaan Mikonkadulle (Porra 2.4.1938).

Mun Mikonk 9:n oppilashuoneesta. Olin pienessä huone-
essa, mutta siellä se on Hollinkadun varrella
kos missä on tyttö minä kauneita matalia. Viime yönä
en oirekseeni muuttanut yhtiön. Jos ei peussa.
Välit ovat alle puoleksia ja elämästä tuli yhtiön mielen.
Täällä asuvat klinikalla muut tytöt mutta muuta di-
taas huone on, että jouduin pinnon kun ei ole tilaa
enemmän.

Kuvio 10. Eila Porra muutto kahden kuukauden kuluttua takaisin Mikonkadulle, tosin eri rakennukseen kuin missä aiemmin asui. (Porra 2.6.1938)

Asuminen oppilaskodissa oli maksullista. Oppilaat maksoivat koko asumisen kerralla tai erissä. Vanhempina oppilaina, alihoitajina, oppilaat asuivat niissä sairaaloissa joissa he työskentelivät. Tämä johti siihen, että oppilaskodin johtajatar ei kyennyt seuraamaan yksittäisen oppilaan tilannetta ja puuttua mahdollisiin sosiaalisiin ongelmiin. Alihoitajina oppilaat eivät enää maksaneet asumisesta, mutta korvasivat sen työllään sairaalassa. Tämän lisäksi he saivat ilmaisen ruoan, veden ja työpuvun ja pienen taskurahan. (Epione 7/1914: 93, Lahtiharju 1998: 222.)

7.3 Oppilaskodin päiväjärjestys

Oppilaiden aamut alkoivat aina kello 7, oli pyhä tai arki. Oppilaskodin huoneiden järjestelmällinen siivoaminen oli oppilaiden tehtävä. Lyhyen aamuhartauden jälkeen syötiin ensimmäinen aamiainen, jonka jälkeen alkoivat siivoustyöt (kuvio 11 ja 12).

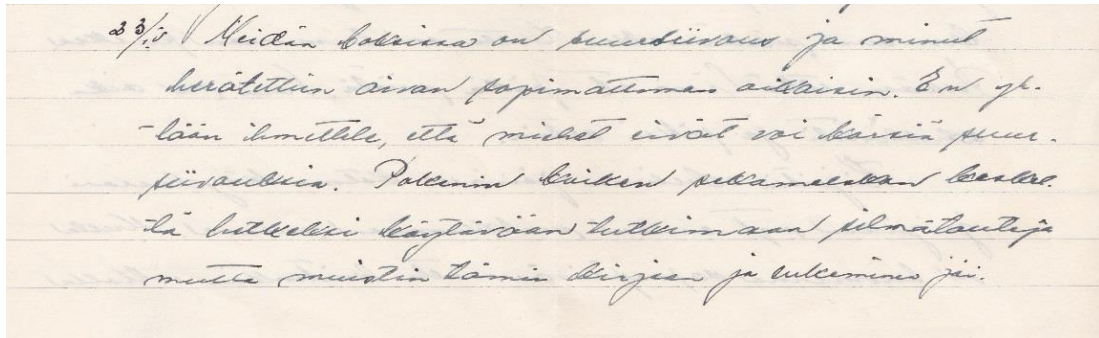
Päiväjärjestys
vuodelta 1923

	Sunnuntai	Maanantai	Tiistai	Keskiviikko	Torstai	Perjantai	Luantai
7-8				Kotimuseoninen			
8-9				Aamuhartaus			
9-10				Ensimmäinen saunainen			
10-11	Aamuhartaus			Siivous työt			Vähke-
11-12	Siivous	Anatomia	Sairashoit. oppi	Terveys-oppia	Anatomia	Sairashoit. oppi	siivous
12-1				Aamiainen			
1-2		Sairashoit. hist.	Suomal. kirjall. hist.	Käyt. romanlat. A	Käyt. romanlat. B	Käyt. romanlat. C	
2-3		Terveys-oppia	Korontia I	Sairashoit. A	Sairashoit. B	Sairashoit. C	Suomal. kirjall. oppi
3-4				Lukio			
4-5		Sairashoit. B	Sairashoit. A	Sairashoit. B	Sairashoit. C	Sairashoit. A	Sairashoit. B
5-6		Sairashoit. C	Sairashoit. A	"	"	"	Sairashoit. A
6-7				Päivällinen			
7-8		Pient. last. hoito	Sairashoit. C	Suomal. kirjall. oppi	Engl. kirjall. oppi I	Leikkiä	
8-9		Luokkaa	Sairashoit. hist.	Engl. kirjall. oppi II			
9-10				Mallinen			
10-11				Valot sammutetaan			

Kuvio 11. Oppilaskodin päiväjärjestys vuodelta 1923 (SFF, Kansallisarkisto)

"Opetukseen kuului lisäksi koko oppilaskoulun ajan toistemme huoneiden siivoaminen. Usein siivotessa löytyi lattialta sänkyjen ja piironkien alta omenansiemeniä, joita opettaja oli sinne "päämme menoksi" piilotellut. Jokainen siemen oli siivotessa löydettävä. Kummempiaakin asioita sattui. Kerrankin kävi niin, että pari toveriani oli siivonnut kaksi tuntia erästä huonetta ja kun johtajatar meni tarkastukselle, hän löysi piirongin alta käytetyn raitiovaunulipun. Vedet olivat tulla molemmille silmiin, kun johtajatar riiputti raitiovaunulippuja tyttöjen silmien edessä ja loi heihin paheksuvan ja ankara katseen ja sanoi: Neitiseni, mitenkä tämä on mahdollista?" (Oksanen 1981: 12).

"Opettajan etusormeen ei saanut jäädä pölynhäivääkään hänen pyyhkäistessään hyllyn tai pöydän reunaa, tuolin jalkaa tai ovenpieliä" (Oksanen 1981: 12.)

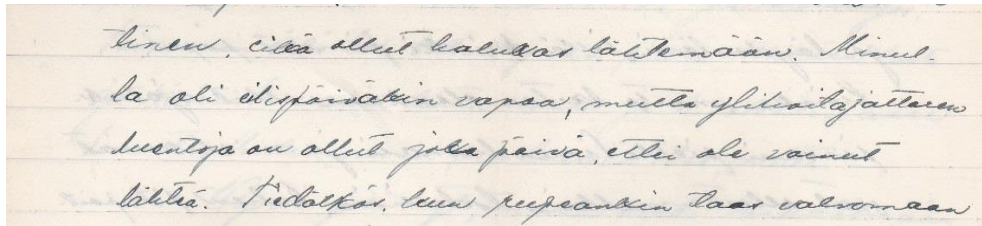
Kuvio 12. Eila Porra kokemuksia suursiivouksesta oppilaskodissa (Porra 22.4.1937)

Päiväjärjestyksestä käy myös ilmi, että oppilaan hyvinvoinnista huolehdittiin. Säännölliset ruokailut (liite 9) ja lepo oli huomioitu päiväjärjestyksessä (kuvio 11). Näin hyvin asiat olivat ensimmäisenä varsinaisena oppilasvuotena, mutta tilanne muuttui kun oppilaat työskentelivät sairaaloissa, jolloin esimerkiksi työvuorosta ei voinut lähteä oppilaskotiin syömään. Yleensä hoitajattaret ja oppilaat kuitenkin söivät sairaalan kosthollissa eli ruokalassa, jos vain työltään ehtivät. Usein kuitenkin osaston yövuorolaiselle oli saatettu jättää sairaalan keittiöstä tuotua ruokaa, mutta aina hoitajaoppilaan ei kiireen vuoksi ollut sitä mahdollista syödä (Oksanen 1981: 42 ja 60.) Vuosi 1918 oli poikkeuksellinen. Kansalaissodan aikana ruuan puutteesta johtuen kokonainen sairaanhoitajakurssi jouduttiin lähettämään kotiin ja myöhemmin alkaneelle uudelle kurssille valittiin vain helsinkiläisiä, joilla oli mahdollisuus käydä kotona syömässä tai muulla tavoin kustantaa ruokailunsa (Tuulio 1959: 216.)

7.4 Työ ja vapaa-aika

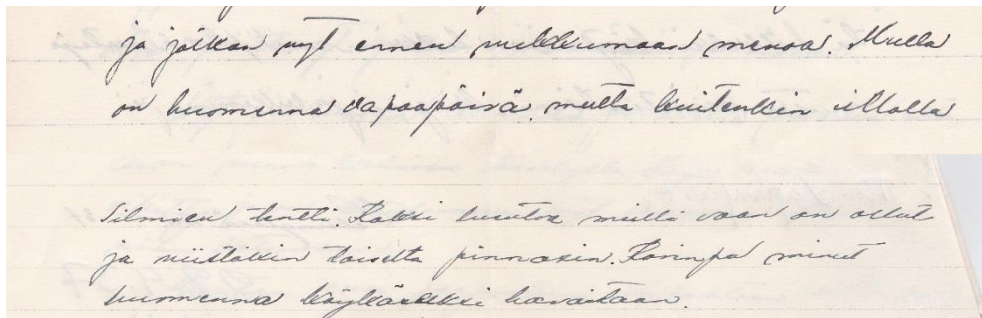
Oppilaskodeissa kannustettiin laadukkaaseen vapaa-ajan käyttöön. Opiskelijoita kehoitettiin osallistumaan kuoroihin, lukukerhoihin, keskusteluiltoihin, teattereihin ja konsertteihin (Sorvettula 1998: 207). Kuri oli kova, siivouspäivät määrättyjä, vieraita ei saanut kutsua oppilashuoneisiin sekä oppilaiden menemisiä ja tulemisiä valvottiin. Pidempiä vapaita ei juurikaan saanut. Sunnuntai oli yleensä osittain vapaa. Arkenakin saattoi olla vapaita töistä, mutta vapaan saattoi rikkoa illan opetukset (kuvio 13) tai tentti (kuvio 14). Helmi Oksanen (Marian kurssilla 1927) kertoo vapaistaan kirjassaan ”Tulihan minustakin sairaanhoitaja”:

Sunnuntaisin oli vapaa joko aamusta kello kolmeen tai koko loppupäivän kello kolmesta lähtien. Me samassa kaupungissa asuvat vietimme usein sunnuntainvastaisen yön omassa kodissamme - kysytyämme tietysti ensin luvan ylihoitajattarelta - silloin kun sattui sunnuntaiamu olemaan vapaa. Ilman lupaa ja selitystä ei saanut poistua sairaalan aidan sisäpuolelta. Aina iltaisin piti määrättyllä kellonlyönnillä olla huoneessaan, jos sitä ennen oli ollut jokin iltameno. Ja olihan nuorilla tytöillä niitäkin. Teatteriin tai konserttiin menoa varten oli anottava erikoislupa (Oksanen 1981: 67.)

Tänään, eilen ollut kaluttua tähtenä. Minut.
la oli ylihoitajattaren vapaa, mutta ylihoitajattaren
luentoja on ollut joku päivä, ettei ole voinut
lähtä. Tiedotkäs, kun peppäinkin taas valvomaan

Kuvio 13. Kuvaus Eila Porra vapaapäivästä, johon sisältyi illalla ylihoitajattaren luentoja (Porra 13.10.1937.)

ja jillan nyt enen muuttamaan menoa. Huella
on huomenna vapaapäivä, mutta kuitenkin illalla
silmiä tentti. Tässä muuta muuta on ollut
ja niistäkin toiselta jinnasin. Toinen oninut
huomenna tähtenäkin kavaitaan.

Kuvio 14. Eila Porra vapaapäivä, mutta illalla silmätautien tentti (Porra 22.4.1937)

Työ ja opiskelu liittyivät toisiinsa kiinteästi ja opiskelijoille annettiin yksin vastuu potilaista öisin (kuvio 15). Eila Porrakin kuvaa kirjeissään kuinka hän yksin sairaanhoitajataroppi-laana valvoi potilasta eristyshuoneessa eivätkä osaston sairaanhoitaja tai yöylihoitaja käyneet kertaakaan häntä tai potilasta huoneessa katsomassa. Porrin mukaan oli onni, jos potilaalla oli sairaalassa mukanaan yksityishoitaja, jolloin sairaanhoitajaoppilaallakin oli yöllä juttuseuraa (Eila Porra 10.6.1937.)

Minä olen jatkavasti ollut minun valvoni.
 Seuran. Minäkin olen koulut. Kun en vielä
 kukaan vaikkapa jain piiriin kysymä tilaisuus.
 Sen ja vielä tuntuin pilla piiriin turhan
 jayya, ainakin tuo kaks maailman asia
 olisi ollut yhdessä vaivaksi yön uuni.
 Olen huomannut, että joka yö päännät.
 Tietäi olen yhtä väsynyt nekkinpöytä
 en, täällä kun ei ole ketään juttutoveria.
 Yhijolekko ei ole käynyt kertaakaan ja vain
 muutaman kerran taktori. Tokkuaa
 täällä on kauluotti, jotka murkella pa-
 tisee, soit ja istuivat pausottavat kein-
 nii, heillä potilaat haerivat, putoavat
 päänsä jne. Yölläkin piti kysyä puheita
 jännittäkin aaria. Nyt tosin on haeruttom-
 paa kun ei tuntu ja täällä on lämpö.
 määnpätkin. Monena yönä kysytä oli piiriin
 kysymä, että tietty mitä yllänt paiti,
 Eipä ole kukaan, että sinä uittomat pöytä.
 Täytyy aina välillä käydä katsomassa pi-
 tä, jotka ovat kaitomi uittomat. Se saulee ut.

Kuvio 15. Oppilas yksin eristyshuoneessa valvomassa Kirurgisessa sairaalassa (Porra 9.6.1937)

Täällä on niin tavattoman hiljainen. Silloin
 tällöin meidän sisällyttämättömäpotilassamme tässä
 aivan vieressä kummeina saliteles aamut. Kuvon
 kanelle alkoi rofjina, joten pöytäsi on paa-
 kallista. Keston tilitys vain kauluu ja jostain
 kadulta kätinpöytäsi aaria. Olen istunut ja
 viikkunut pöytäsi näkänä anopilleni joutu-
 latjaksi ja mieltäni laitammeo viedät
 vai väliin tuommeoat kummeoat pöytäsi laama.
 piiri ja jonnekko entimmäisen tyttäreni pöytäsi

Kuvio 16. Eila Porra valvoo yksin hiljaisuudessa (Porra 25.10.1937.)

Maalta tulleet oppilaat matkustivat kotiin, mikäli vain saivat parin päivän vapaan. Vapaa-päivät eivät olleet ennalta sovittuja, vaan vaihtelivat tantan eli osastonhoitajan mielen ja osaston tarpeiden mukaan. Vapaa-päivät saattoivat myös peruuntua ja oppilaat joutuivatkin elämään koko opintoajan epävarmuudessa siitä, milloin on seuraava vapaa tai onko vapaata tässä kuussa ollenkaan (kuvio 18). Oppilaat työskentelivät pitkiä jaksoja ilman vapaa-päivää ja saattoivat olla aamun töissä ja illalla luennoilla. Tenttikausina ei ollut työpäiviä ja niitä oppilaat kutsuivat myös vapaa-päiviksi (Eila Porra 1937-1938.)

Kuiviksi tulleita asioita, josta olen maallatu-
 out. Olimme taltan kanssa päättäneet
 järjestää vapaapäiväni niin, että se olisi
 mahdollista paperin aikaa ja muuta laus-
 tain 20-24 päivän päivinä. Tietysti puu-
 nitelin jo kaikkia mukavia sille
 ajaksi, joihin juhannusvapaan. Sitten
 kävi ja joku oli lupasi saada muut-
 tain koulun pidon ja olivat tulleita
 tulleita vaiton piti. Koulun iohot
 lupasivat tulla sille Parkivalaan, pa-
 rvin kuuksi oli järkeä kotiin juba-
 nnuvasta. Kivi kuuja kuuitteluksi,
 että kukaan oli minä puuitt, kilt-
 kii kuuksi. Tämä itera yhden vuorok-
 aikaa tulla tulla perauksaan,
 että kuuksi alkua vapaapäiväni.
 Itäin itäni kuuksi, pitten jallein.

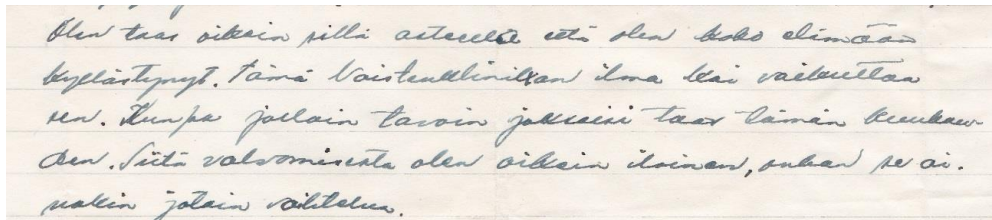
Kuvio 17. Suunnitelmat muuttuu - juhannusvapaan peruutus (Porra 16.6.1937)

Tuleen minä pitten pimeä järelyt vaitella
 kuuksi kuuksi kuuksi, mutta kuuksi se tulla
 tulla tulla peruuttaa lupauksensa eikä paa-
 mitään lauantaita eikä edes panna tulla
 muuapala. Tulla tulla kuuksi kuuksi.

Kuvio 18. Sovitun vapaan peruutus (Porra 13.10.1937)

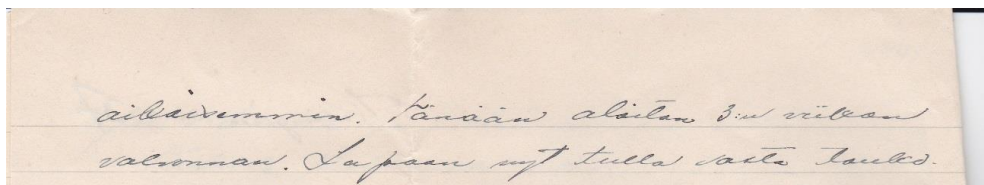
Silloin kun vapaa-aikaa oli, oppilaat kahittelivat, ulkoilivat ja kävivät elokuvissa, tapasi-
 vat sukulaisiaan ja ystäviään (Porra kirjeenvaihto 1937 - 1938).

Väsymys oli valtava oppilaiden keskuudessa (kuvio 19) , oppilaat valvoivat pitkiä jaksoja (kuvio 20) ja koska he nukkuivat yhteishuoneissa, ei nukkumisesta aina öiden välissä tullut mitään. Pidemmillä vapailla univelkoja pyrittiin nukkumaan pois (kuvio 21).

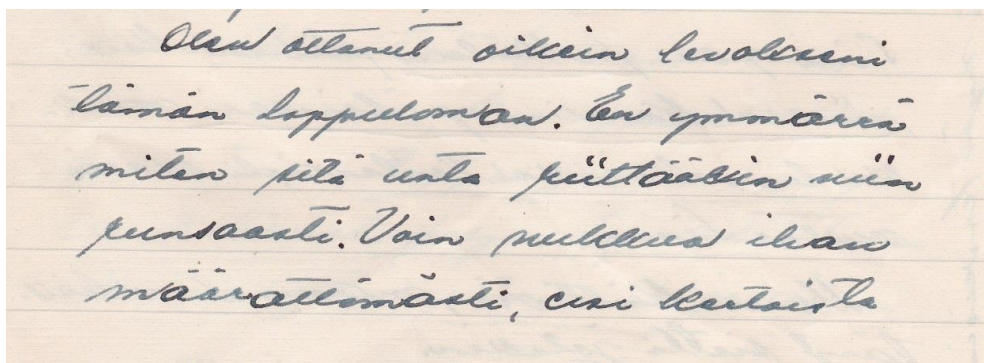
Olen taas oikein pilli asteeleksi että olen koko elämäni kyllästynyt. Tämä väistökullinikan ilma kai vaikuttaa sen. Kunpa jollain tavoin jaksaisi taas tänään keuhkoihin. Sitten valomina olen oikein iloinen, puhun se ai. nakin jollain viikoksi.

Kuvio 19. Kunpa vaan jaksaisi tämän kuukauden (Porra 2.6.1938)

aiheidenmin. Tänään alaisin 3:n viikon valomina. Loppaan nyt tulla saita tuntea.

Kuvio 20. Kolmen viikon yhtämittainen valvontajakso (Porra 22.3.1937)

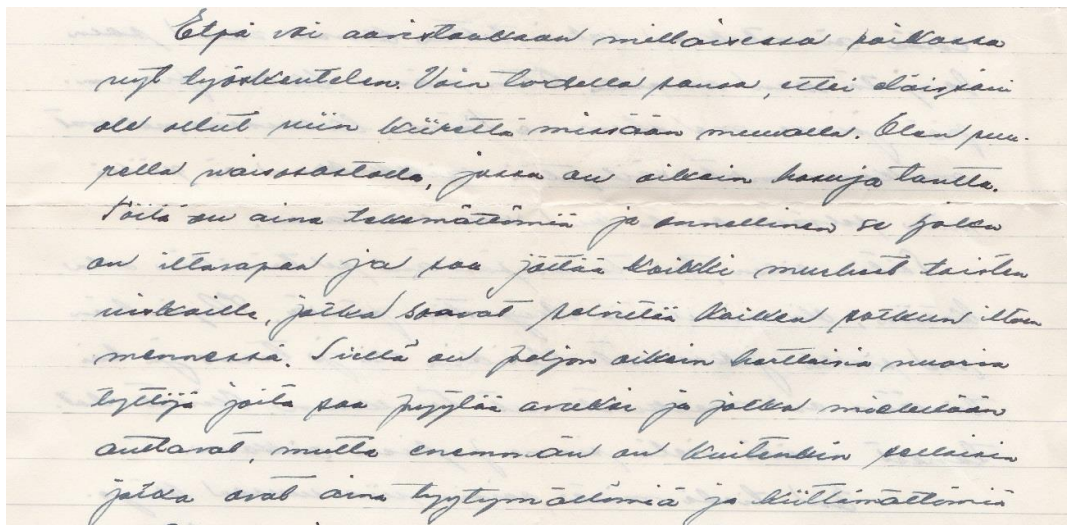
Olen ottanut oikein levollisen lämpen loppelomaa. En ymmärrä miten jilla unta pittääkin niin junaasti. Voin nukkua ilman määrättömästi, eni kertaisia.

Kuvio 21. Lomalla voisi nukkua määrättömästi (Porra 27.3.1928)

Helmi Oksanen (1981: 26) kuvailee kirjassaan seuraavasti:

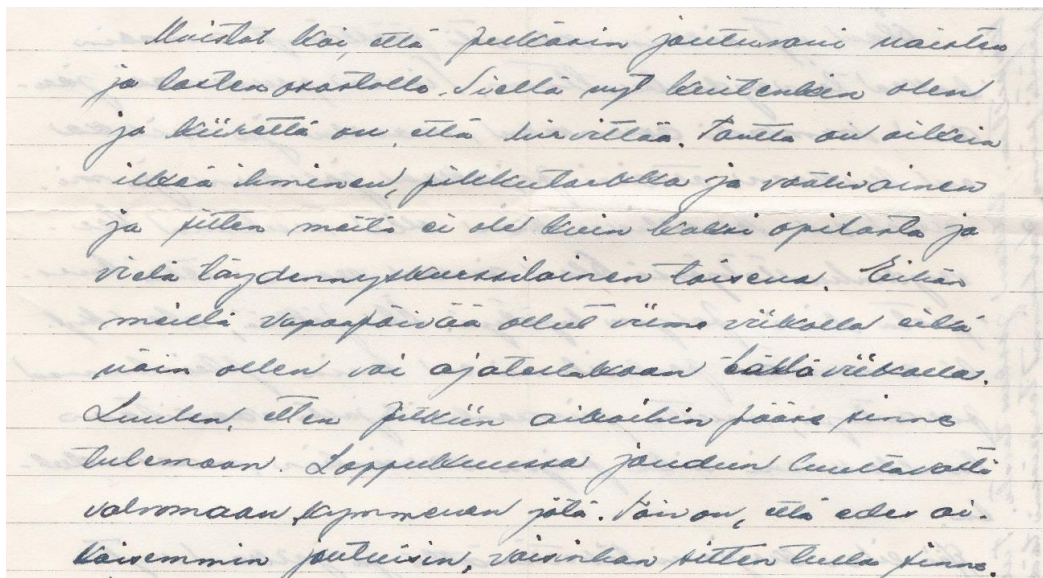
Osastonhoitajatar oli Tantta. Oli hän sitten pidetty tai vähemmän pidetty, vanhempi tai melkein meidän ikäisemme. Harvoin sanottiin neiti se ja se, mielummin Tantta se ja se, tietenkin näin vain takanapäin puhuttaessa. Toisia Tanttoja ihailtiin ja heidän osastoille mentiin mielellään, toisia vähän pelättiin tai arasteltiin. Yritimme tulla mahdollisimman hyvin toimeen niin Tanttojen kuin muunkin henkilökunnan kanssa. Olihan meidän saatava työstämme mahdollisimman hyvät arvosanat. Epäoikeudenmukaisuudet, joilta aina ei voinut välttyä, oli ainakin näennäisesti nie-laistava tyynesti.

Eila Porran kirjeistä käy hyvin selville samoin kuin Helmi Oksasen kirjasta kuinka erilaisia osastonhoitajat olivat (kuvio 22 ja kuvio 23).

Eilja vai asusteellisen miellävissä paikassa
 nyt työkenttelyn. Väin lohdella paasa, ettei olisiani
 ole ollut niin kiirettä missään muualla. Olen puu-
 pella vaivastalolla, jossa on aikain kassuja tautta.
 Tätä on aina tammamäntien ja kanelinien se jälkeä
 on iltarapen ja paa jätään kaitteki muutamat teinien
 nirkaille, jotka saavat pelinettä kaitteki pötköntä ilon
 mennessä. Siellä on paljon aikain kertainia nuoria
 työttöjä joita paa pyöpylä arukki ja jotka mieltänsä
 auttavat, mutta enemmät on kuitenkin sellaisia
 joita ovat aina työttömälömiä ja kiittimättömiä

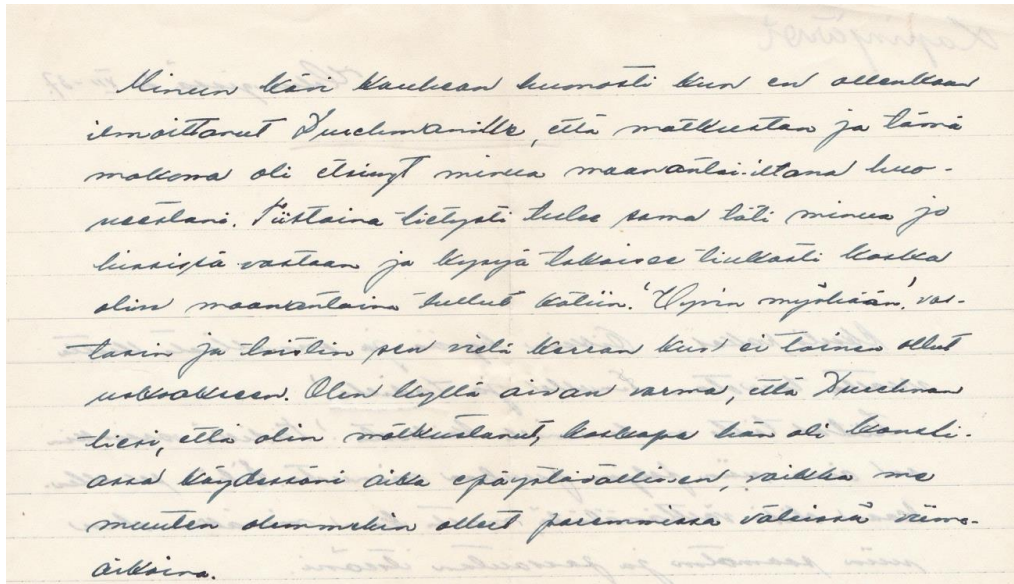
Kuvio 22. Eila Porra kuvaama "Hosuja tantha" (Porra 9.1.1938)

Huomat kai että pellään joutuisiin naisten
 ja lasten osastolle. Siellä nyt kiitankin olen
 ja kiirettä on, että siivittä. Tautta on aikain
 iltaa ihminen, jiltäkin tarvikkeita ja vaativainen
 ja jitten meitä ei ole kuin kassii opitanta ja
 vielä laudernyhtäessidainen taivasa. Teinien
 meillä vaparpäivää ollut viime viikkolla eitä
 vain olen vai ajatellaksaan kättä viikkolla.
 Suhten, etten jittien aikaitien pääse jonne
 tulemaan. Loppelkussa joidun luottavasti
 valomaan kymmenen jätä. Väinon, että edes oi.
 Väinon joutuisin, väinonhan jitten tulla jonne.

Kuvio 23. Tantha vaativainen (Porra 6.2.1938)

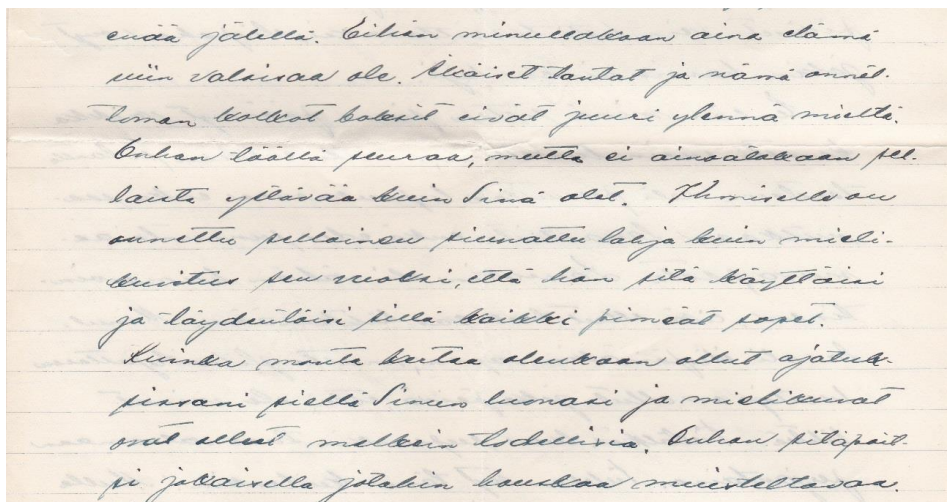
Oppilaiden menemistä ja tulemistä seurattiin tarkkaan. Oppilaskodin johtajatar kiersi huoneissa illalla tarkastamassa olivatko tytöt kotona ja jos eivät olleet huoneessaan, he joutuivat puhutteluun siitä, missä olivat olleet (kuvio 24).

Minun käsi kauhean kuumasti kiersi eni allentkaan
 ilmoittanut Suomalaisille, että matkustan ja tämä
 matkani oli liittynyt minua maanantai-illana huo-
 neustani. Pöytäniä tietysti tulee sama tälli minua ja
 siinäpä vastaan ja kysyjä tällaiseksi tullaan. Kaikki
 olin maanantai-illana tullut kallein. 'Oyriin myöskin' vas-
 tasin ja tästäkin puolesta kukaan kukaan ei tainnut ollut
 uskollinen. Olin kyllä aivan varma, että Suomalais-
 tien, että olin matkustanut, kaikkapa tälli oli kallein.
 Olin kyllä kallein aike epäpöytä-illan, vaikka mo-
 nuuten olomukin ollut paremmilla valoisilla aino-
 aikoina.

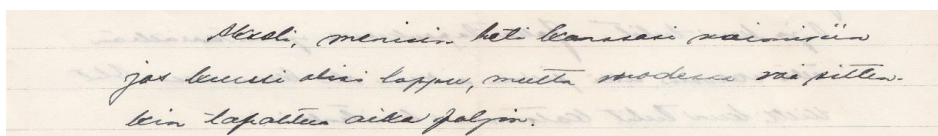
Kuvio 24. Koulun johtajatar kuulusteli missä Eila Porra oli ollut (Porra 30.12.1937)

Sairaanhoidajatar ei saanut olla naimisissa eikä kai julkikihoissakaan. Eikä oppilas kursseilla ollessaan saanut kihlautua. Meille ei sanottu, miltä ajalta ja miksi nämä määräykset olivat. Varmaankaan oppilas ei olisi saanut kulkea edes sydän syrjä- lään jonkun miehenpuolen takia. Onneksi sydämen sopukoihin ei päästy kurkiste- lemaan (Oksanen 1981: 27.)

enää jätellä. Silien minullekään aina tämä
 minä valoisaa ole. Kallein tautat ja nämä onnet.
 Toman kallein kallein eivät eivät joutui yleensä mielle.
 Oulun täällä puolesta, mutta ei ainsakaan pel-
 lainta ylläpäin kuin sinä olet. Kallein on
 sanolla sellainen pienellä laji kuin mieli-
 kallein puolesta, että hän piti kallein
 ja kallein piti kallein piti kallein piti.
 Kallein muuta kallein kallein ollut ajatut.
 piti piti piti piti piti piti ja miellekallein
 ovat ollut kallein kallein. Oulun piti piti
 piti jättäivellä jättäivellä kallein muistella.

Kuvio 25. Mielikuvitus on siunattu lahja (Porra 13.10.1937)

Kallein, merisin kallein kallein naimisiin
 jos kallein kallein, mutta kallein kallein
 kallein kallein kallein kallein.

Kuvio 26. Eila Porra lykkää naimisiinmenoan (Porra 25.10.1937)

8 Oppilaskodit Helsingissä kuvien kertomana

Oppilasmäärien kasvaessa oppilaiden asumista jouduttiin hajauttamaan ympäri Helsinkiä. Tähän kappaleeseen olemme halunneet tallentaa tärkeimmät oppilaskodit Helsingissä. Osa rakennuksista on edelleen paikalla lähes sellaisina kuin ne alunperin rakennettiin, monia on kunnostettu ja joitain purettu. Osa kuvista on otettu vain tätä työtä varten, osa on saatu arkistomateriaalista. Purettujen rakennusten kohdalla olemme valokuvanneet niiden paikalla nykyisin sijaitsevat rakennukset. Valokuvat kertovat kaupungin jatkuvasta muutoksesta, mutta myös siitä, että historialliset tapahtumat ovat edelleen osa nykyhetkeä pystyssä olevien rakennustenkin kautta. Valokuvat on järjestelty oppilaskotien sijaintien aikajärjestykseen.

8.1 Valtion sairaaloiden oppilaskodit

Kuvio 27. Ensimmäinen oppilaskoti osoitteessa Korkeavuorenkatu 21 (Anu Lindh 2014)

Kuvio 28. Laivuririnteen oppilaskoti 1903 (Anu Lindh 2014)

Kuvio 29. Kasarminkatu 26 (Ulrickasborgsgatan 2) 1906, jonka vuokrasopimus on liitteessä 10 (Anu Lindh 2014)

Kuvio 30. Kasarmikatu 12 1915 (Anu Lindh 2014)

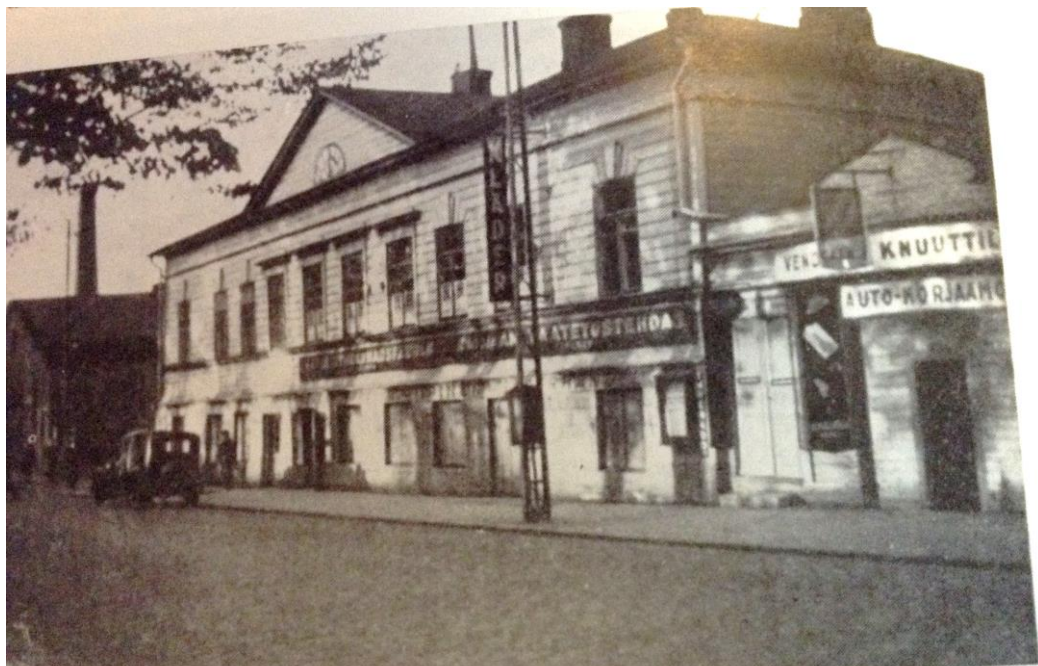

Kuvio 31. Stenbäckinkatu 7 1922 (Hoitotyön koulutuksen museo)

8.2 Kunnallisten sairaaloiden oppilaskodit

Kuvio 32. Marian sairaala 1909 (Marian kurssista sairaanhoito-oppilaitokseksi 1984: 8)

Marian sairaalan koulun ensimmäinen oppilaskoti.

Kuvio 33. 1912 Heikinkatu 5, Helsingin kaasulaitoksen konttorirakennus (Louhimo 1959: 14)

Kuvio 34. Marian Sairaalan sisäpiha 1914 (Anu Lindh 2014)

Rakennuksesta osoitteessa Hietaniemenkatu 7 ei ollut saatavillamme aikaisempaa kuvaa ja nykytietämyksemme valossa emme voineet olla varmoja, missä kohtaa tontti on aikanaan sijainnut. Nykyisen asemakaavan mukaan tontti kuitenkin sijaitsee lähellä Hietaniemen toria.

Kuvio 35. Tuberkuloosisairaala 1929, nykyinen Laakson sairaalan päärakennus (Marian kurssista sairaanhoito-oppilaitokseksi 1984)

9 Yhteenveto ja johtopäätökset

Lainsäädännöllisistä ja yhteiskunnallisista syistä ei ennen Aleksanteri II aikaa Suomessa ollut mahdollista kouluttaa sairaanhoitajia. Vuoden 1863 valtiopäivät herättivät päättäjät pohtimaan yhteiskunnan kehityskulkua. Yleinen historiallinen kehitys mahdollisti naisen aseman laajemman pohtimisen. Lainsäädännön myötä naisille avautuivat uudet koulutusmahdollisuudet ja uusien ammattikuntien syntyminen saattoi käynnistyä. Uuden ammatin koulutuksen toteuttamisessa pyrittiin kuitenkin säilyttämään aikaan kuuluva moraalinen sääntely. Ja tässä oppilaskodit olivat olennaisessa asemassa.

Elämä oppilaskodeissa oli hyvin säänneltyä, jopa siinä määrin, että nykymittapuun mukaan olisi kajottu hyvinkin yksityisiin asioihin kuten oppilaiden painon seurantaan. Oppilaskotien ankaralla kurilla ja säännöillä sairaalat halusivat myös suojella oppilaitaan eli työvoimaansa koulutuksen ulkopuolisilta rasituksilta. Oppilaskotien alkuaikoina oppilaan elintaso saattoi jopa nousta kun heikommista sosioekonomisista lähtökohdista ponnistavalle nuorelle naiselle oppilaskodit tarjosivat katon pään päälle, säännölliset ruokailut, uuden ammatin ja mahdollisuuden itsenäistyä lapsuudenperheestään.

Vaikka oppilaskotien ylläpito oli taloudellisesti äärimmäisen suuri taakka SFF:lle, oppilaskoteihin pystyttiin panostamaan kurssien oppilasmäärien pysyessä kohtuullisina. Myöhemmin valmistavan koulun ja teoreettisen opetuksen aikana oppilasjoukko pysyi edelleenkin yhdessä, mutta käytännön opetuksen alkaessa Helsingin sairaaloissa oppilaat muuttivat asumaan niiden sairaaloiden tiloihin, joissa he kulloinkin työskentelivät. Toinen syy oppilaiden haja-asuttamiselle eri puolille Helsinkiä oli oppilasmäärien kasvu ja oppilaskotien ahtaus. Yhdessä asuvan oppilasryhmän ja oppilaskotien johtajattarien päivittäinen huolenpito ja välittäminen eivät siten enää tavoittaneet oppilaita kuten aiemmin. Tämä tarkoitti myös, että hiljalleen oppilaskotien perimmäinen kasvatuksellinen ajatus katosi ja ajan myötä ne muuttuivat oppilajasuntoloiksi.

10 Pohdinta ja jatkotutkimusaiheet

Sairaanhoitotyön ensimmäiset kehittäjät olivat 1800-luvulla joko naimattomia, eronneita tai leskiä, mutta joka tapauksessa varakkaita. Ilman heidän henkilökohtaista vaikutusvaltaansa ja varoja sairaanhoitajakoulutuksen aloittaminen Helsingissä olisi todennäköisesti viivästynyt tai ainakin olisi aikain saatossa muodostunut toisenlaiseksi kuin mitä me nyt tuolla koulutuksella ymmärrämme.

Tässä opinnäytetyössä tarkasteltu ajanjakso oli pitkä, 50 vuotta. Vaikka yhteiskunnan kehittyminen 1800- ja 1900-lukujen taitteessa oli maltillisempaa kuin nykyisin, niin silti tuossa ajassa on nähtävissä vahva kehityskaari.

Yhteiskunnallisen ja inhimillisen hädän lievittämiseksi nousi ja nostettiin uusi sairaanhoitajien ammattikunta, joita tietoisesti ja tavoitteellisesti koulutettiin sen ajan hengen mukaisesti. Nuoren ammattikunnan kehittymistä ja kasvua säädeltiin niin sen sisältä kuin ulkopuoleltakin. Onkin nähtävissä, että oppilaskodit omalta osaltaan vastasivat näihin molemmilta suunnilta tuleviin vaatimuksiin. Kurinalaisen, sivistyneen ja nuhteettoman elämäntavan toteuttaminen myös työpaikan, sairaalan, ulkopuolella ajateltiin nostavan ammattikunnan mainetta. Toisaalta, vaikka Suomen suuriruhtinaskunnassa ei koskaan venäläistä maaorjuutta ollutkaan, niin silti tuona aikana sairaalat lähes omistivat sairaanhoitajakurssiensa oppilaat sekä heidän voimavaransa. Oppilaista huolehdittiin siinä määrin, että he olivat hyödyksi sairaalalle, mutta kirjallisuuden ja kertomusten perusteella silti moni uupui, sairastui ja pahimmassa tapauksessa kuoli opiskelu- ja työtaakkansa alle, kuten kävi varhaiselle kollegallemme Anna Falckenille.

Kodin ulkopuolella työskentelevän naisen tuli, ollakseen edes jossain määrin arvostettu ja hyödyksi yhteisölleen, olla kuitenkin työlleen täysin omistautunut, jopa niin, että työntekijänä nainen asui työ- tai opiskelupaikallaan. Pakollisena asumismuotona oppilaskodit toisaalta tarjosivat naisille itsenäistymisen ja irtautumisen lapsuudenperheestä ilman sitoutumista aviomieheen ja avioliittoon. Avioliiton myötä itsemääräämisoikeus olisi jälleen kadonnut. Sairaanhoitajaoppilaksi ja myöhemmin urauurtaviksi varhaisiksi kollegoiksemme päätyikin monta henkisesti ja fyysisesti vahvaa naista, jotka omalla tahdollaan ovat vieneet ammattiamme eteenpäin ja esimerkillään osoittaneet myöhemmille kollegoilleen suuntaa.

Kansalaisyhteiskuntaa kohti siirryttäessä myös oppilaiden opintososiaaliset olosuhteet paranivat eikä asuminen opiskelujen aikana oppilaskodeissa enää ollut pakollista. Niistä

tosin luovuttiin vasta hyvinvointiyhteiskunnan myötä, jolloin opiskelijoiden, erityisesti vieraspaikkakuntalaisten asumisesta vastuuta on Helsingin alueella ottanut mm. Helsingin opiskelija-asuntosäätiö, HOAS. Monet työpaikat, kuten sairaalat, tarjoavat edelleen työntekijöilleen työsuhdeasuntoja, joilla pyritään edesauttamaan työvoiman saantia ja pysyvyyttä.

Oppilaskodit onkin nähtävä oman aikakautensa tuotteina, joilla on juuri siinä ajanhetkessä ollut oma tärkeä paikkansa ja tehtävänsä. Maailma muuttuu ja ammattikunnan on muututtava sen mukana. Menneiltä vuosilta on nykyisyydessä kuitenkin opittavaa. Kasvattiko menneinä vuosina yhdessä eläminen ja opiskelu yhteisvastuuta ja yhteishenkeä, joka nyt tuntuu niin monella työpaikalla olevan kadoksissa? Mitä muuta meillä tässä ajassa olisi historiasta opittavaa?

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli koota varhaisia sairaanhoitajaoppilaiden oppilaskoteja koskevaa yksittäisissä arkistoissa ja teoksissa olevaa sirpaleista tietoa mahdollisimman eheäksi kokonaisuudeksi. Tarkoituksenamme oli myös vahvistaa ammatin arvostusta ja ymmärrystä siitä, kuinka sairaanhoitajan ammatti on ollut yhteiskunnallisesti vaikuttava ja merkityksellinen. Mielestämme olemme saavuttaneet työn alussa määrittelemämme tavoitteen ja onnistuneet opinnäytetyössämme kokoamaan yksiin kansiin kuvausta vuosien 1889-1939 sairaanhoitajaoppilaiden elämästä oppilaskodeissa. Mielestämme olemme myös saaneet selkiytettyä sairaanhoitajan ammatin yhteiskunnallista merkitystä aikain saatossa, mutta arvostuksen lisääntymisestä voivat kertoa vasta jälkipolvet.

Työmme edetessä havaitsimme hyväksi jatkotutkimusaiheeksi työhömmе ajallisesti ja teemallisesti linkittyvän Sairaanhoitajakoulutuksen kehittyminen vuosina 1889–1939. Mielenkiintoista olisi jatkossa tutkia myös oppilaskodin johtajattarien ja oppilaskoulun opettajien näkökulmia oppilaskoteihin ja sen ajan sairaanhoitajaoppilaiden opettamiseen. Sairaanhoitajien historiaa valaisisivat myös henkilökuvat tuntemattomammista hoitotyön suurnimistä kuten Anna Falckenista, Sonja Koreneffista tai Ellen Nylanderista. Helsingin alueen sairaaloiden ylihoitajista ei löydy matrikkelitietoja eikä koottua historia-tietoa oppilaskotien johtajattarista. Paljon on jo tutkittu, mutta enemmän on tutkimatta. Koska työmme on monipolvinen, toivomme sen olevan innoittajana uusia hoitotyön historian tutkimusaiheita etsiville.

Lähteet

Aalto, Jari - Aromaa, Vuokko - Haapala, Pertti - Hentilä, Seppo - Nieminen, Jaana 2009: Kaikkien aikojen historia 4. Helsinki: Edita Prima Oy.

Atlas-projekti 2004-2006. Sairaanhoidon historia. Helsingin kaupunki. Helsingin kaupunginarkisto.

Eiran historia. <<http://www.eiransairaala.fi/fi/eiranhistoria-alias>>

Epione 3/1910. Terveystieteiden kirjasto.

Epione 7/1914. Terveystieteiden kirjasto.

Epione 9/1922. Terveystieteiden kirjasto.

Epione 12/1923. Terveystieteiden kirjasto.

Epione 5/1924. Terveystieteiden kirjasto.

Epione 10/1924. Terveystieteiden kirjasto.

Epione 3/1932. Terveystieteiden kirjasto.

Hoitotyön koulutus: Taistelu kolmivuotisesta sairaanhoitajakoulutuksesta 1920-luvulla. Sairaanhoidon vuosikirja 1988.

Hurskainen, Eeva 2003: Aurora Karamzin - Pietarin hovista köyhien auttajaksi. Helsinki: Kirjapaja.

Jensen, Klaus - Norup, Birthe - Winther Jakobsen, Ilse, (toim.) ,1992: Terveystieteiden historia. Toudal, Inger (suom.). Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Jussila, Osmo - Hentilä, Pekka - Nevakivi, Jukka, 2006: Suomen poliittinen historia 1809–2006. 5. uudistettu painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Kalela, Jorma 2002: Historiantutkimus ja historia. Gaudeamus Kirja. Oy Yliopistokustannus University Press Finland Ltd. HYY-yhtymä. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Lahtiharju, Raili (toim.). 1989. Helsingin sairaanhoito-opiston vaiheita 100 vuotta. (Toimituskunta Havanto, Aino-Maria - Iivonen Marja-Leena - Määttä Ritva - Sibenberg, Inkeri - Willman Helvi).

Lappalainen, Jussi T. 2002. Haluatko historiantutkijaksi? Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki: Gummeruksen Kirjapaino OY.

Leskelä-Kärki, Maarit - Lahtinen, Anu - Vainio-Korhonen, Kirsi 2011. Kirjeet ja Historiantutkimus. Suomalaisen Kirjallisuuden seura. Saarijärven Offset Oy.

Louhimo, Raija 1959: Helsingin kaupungin sairaanhoitajakoulu 1909–1959. Helsingin kaupungin julkaisu N:o 8. Helsinki: Työväen kirjapaino.

Marian kurssista sairaanhoito-oppilaitokseksi. 1984. Helsingin kaupungin sairaanhoito-oppilaitos 75 vuotta. ISBN 951-771-464-5. Helsingin Paino Oy. Helsinki: Helsingin kaupunki.

Mehiläisen historia. <<https://www.mehilainen.fi/yritysinfo/mehil%C3%A4inen-lyhyesti/historia?loc=40>>

Moberg, Åsa. 2012. Florence Nightingale - Ihminen myytin takana. Susanna Tuomi-Giddings (suom.). Helsinki: Fioca Oy . Porvoo: Bookwell Oy.

Mäkinen, Olli, 2006: Tutkimusmetodiikan ABC. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Naiset yliopistossa. <http://www.museo.helsinki.fi/nayttelyt/naiset_yliopistossa/naiset_etusivu.htm> Luettu 11.9.2014

Nightingale, Florence 1960: Sairaanhoidosta. Aune Brotherus (suom.). 2. painos. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Paunonen, Marita - Vehviläinen-Julkunen, Katri 1998: Hoitotieteen tutkimusmetodiikka. Juva: WSOY - Kirjapainoyksikkö.

Porra, Eila 1937-1938 (Porra). Henkilökohtainen kirjeenvaihto. Säilytyspaikka Anu Lindh henkilökohtainen arkisto.

Protokollen berättar - SSY-SFF 75, 1973. Sjuksköterskeföreningen i Finland. Helsingfors: Frenckelska Tryckeri Ab.

Railo, Juhani (toim.) 1984: Marian sairaala 1884-1984. Helsinki: Helsingin Paino Oy. ISSN 951-77-438-6

Rosen, Ragnar - Soininen, Gunnar - Heiniö, Paavo - Unkila, Enni, 1968: Helsingin kaupungin sairaalalaitoksen historia. Helsingin kaupungin julkaisuja N:o 19. Helsinki.

Saarivirta, Toni - Consoli, Davide - Pieter Dhondt: Suomen terveydenhuoltojärjestelmän ja sairaaloiden kehittymien. Kasvatus & Aika 4/2009, s. 25-41. Suomen kasvatuksen ja koulutuksen historian seura. Luettavissa myös sähköisesti <http://www.kasvatus-ja-aika.fi/site/?lan=1&page_id=311>

Sairaanhoitajaliiton arkistomateriaali: Förteckning över Sjuksköterskeföreningens i Finland arkiv 1897-1939. Kansallisarkisto.

Sairaanhoitajat -lehden vuosikerrat vuosilta 1925-1939.

Sarkio, Maria 2007. Sairaanhoitajaksi kasvattaminen. Sairaanhoitajakoulutus ja siinä käytetyt oppikirjat Suomessa vuoteen 1967 asti. Helsingin yliopisto: Kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 208. Väitöskirjatyö. Luettavissa myös sähköisesti <<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/19723>>

Suomen Punaisen ristin historia. <<http://www.punainenristi.fi/tutustu-punaiseen-ristiin/historia#sthash.UzID4gIn.dpuf>> Luettu 4.9.2014.

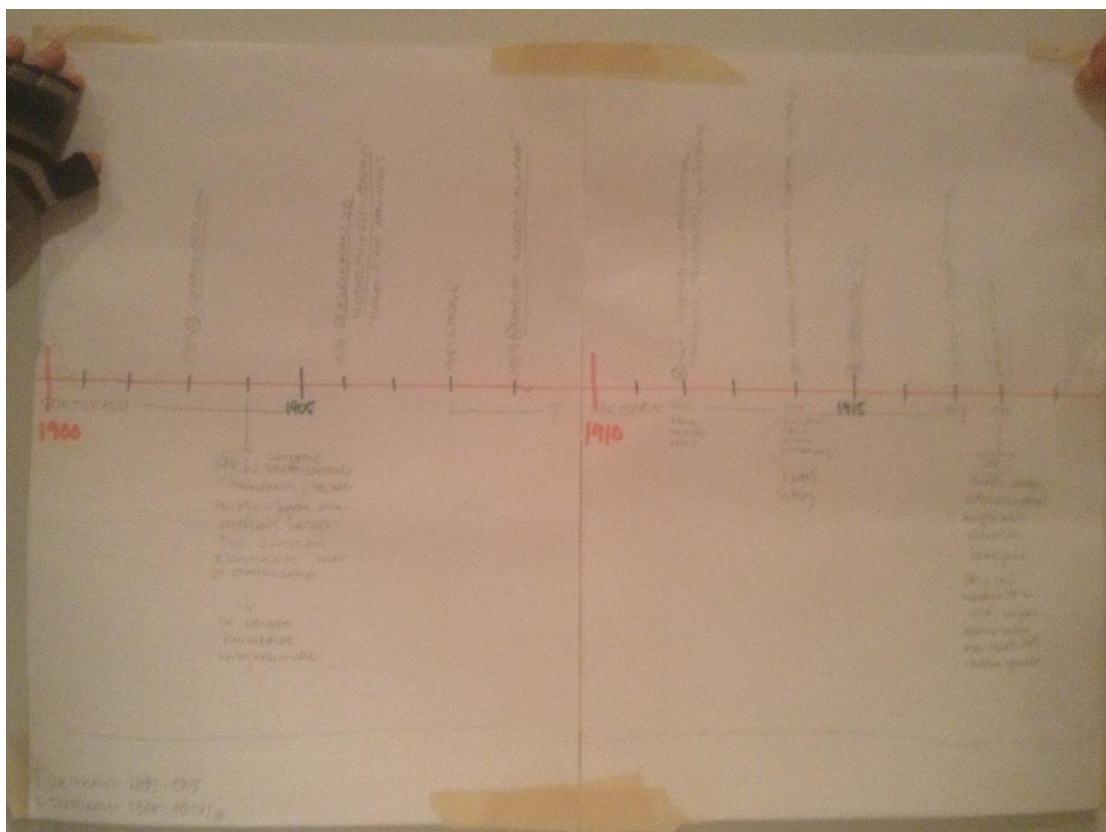
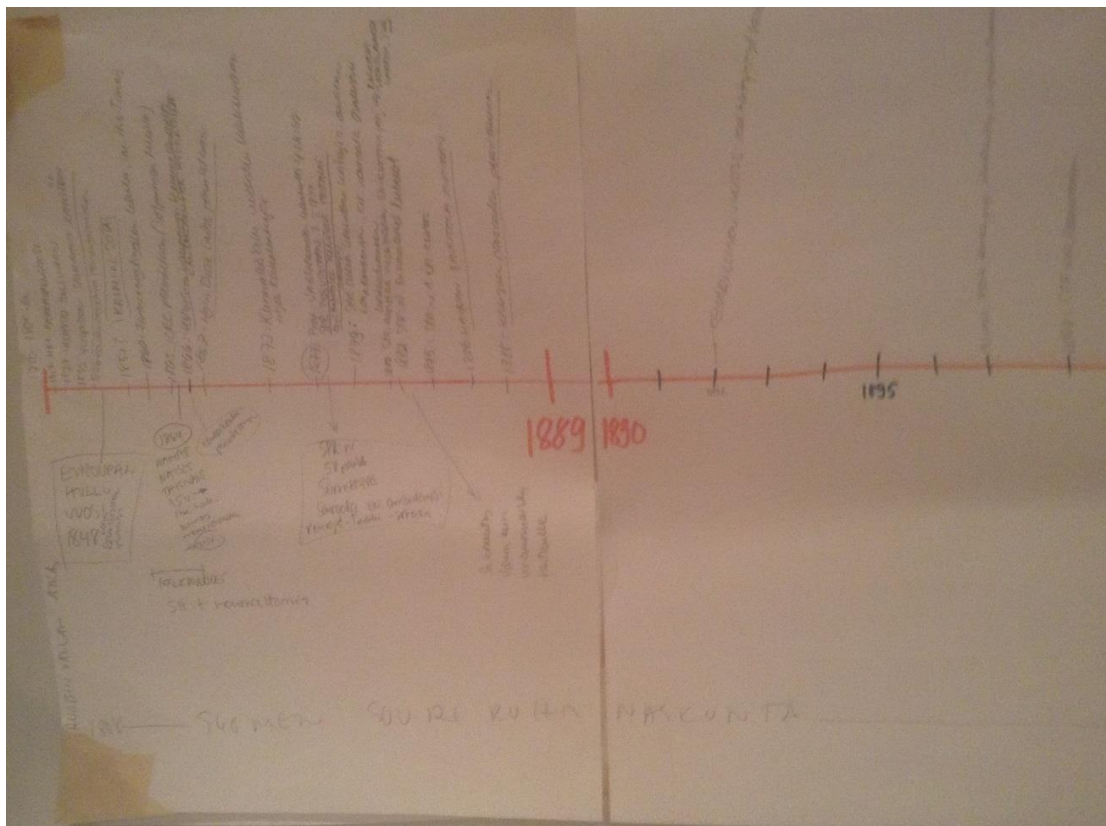
Sorvettula, Maija, 1998: Johdatus suomalaisen hoitotyön historiaan. Jyväskylä: Gummerus.

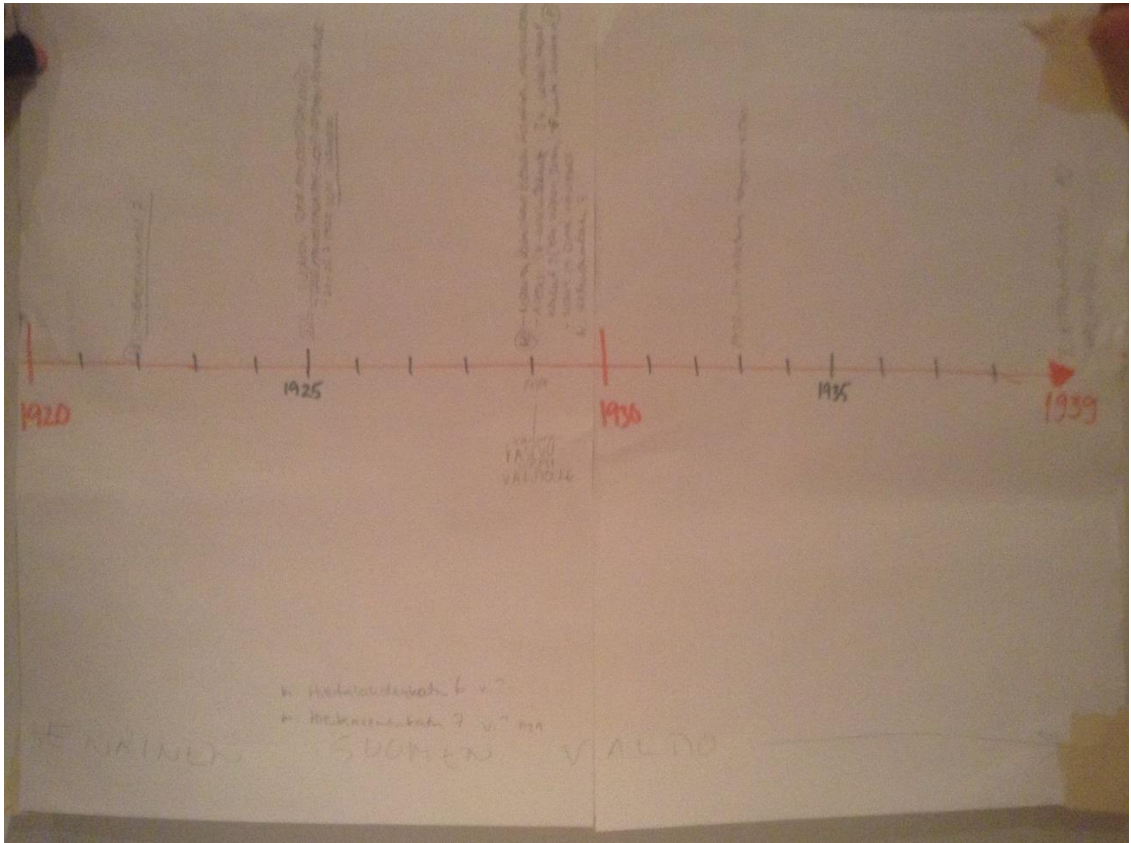
Tuulio, Tyyni, 1948: Vapaaherratar Sophie Mannerheim - ihminen ja elämäntyö. Helsinki: WSOY.

Utrio, Kaari, 2006: Suomen naisen tie - pirtistä parlamenttiin. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki. Keuruu: Otavan Kirjapaino.

Vauhkonen, Olli, 1992: Yleiskatsaus Suomen lääkintälaitoksen ja terveydenhuollon kehitysvaiheisiin 1600-luvulta 1970-luvulle. Sisältyy teokseen Jensen, ym: Terveysterveysten historia. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Historiallisten tapahtumien havainnollinen aikajana

Oppilaskodin luovutuspaperi SFF:lta valtiolle

cop.

Helsinki,
Helsingfors, 7 päivä maaliskuuta 1929.

Lääkintöhallitukselle.

SUOMEN
SAIRAANHOITAJATARYHDISTYS r.y.
SJKSKÖTERSKEFÖRENINGEN
I FINLAND r.f.

SIMONK. 12A SIMONSG.
PUH. TEL.

Lääkintöhallituksen kirjelmän johdosta koskeva S.S.Y.-
S.F.F.:nomistaman oppilaskoulun ja oppilaskodin sekä niiden kalusto-
jen luovutusta valtiolle, saa S.S.Y.-S.F.F.kunnioittaen ilmoittaa, et-
tä olemme suostuvaiset luovuttamaan nämä valtiolle. Oheenliitetystä
kalustoluettelosta käy selville sekä kaluston laatu että sen arvi-
oitu hinta, joka luettelon mukaan tekee Smk. 128.721:-

Suomen Sairaanhoitajataryhdistyksen-Sjuksköterskeföreningen i Fin-
land puolesta:

Emmalin²

puheenjohtaja.

Oppilaskodin syntysanat

Sjukhusförnödenheter:	
Järnsängar	Handdukar - Lakan
Madrasser	Sjukskötersketyg
Dynor - Filter	Vadmal
Låsbord för sjuksängar	Putsmedel
Avdelningskärmar	Oljeduk - Gummiduk
Cellulöf. Renad vadd. Förbandstyg Sanitetsgods av porslin och glas Alla slags husgeråd Tvål. Bonvax Tel. 3044	
STOCKMANNNS VARUHUS HELSINGFORS	

SJUKVÅRDSARTIKLAR av enbart prima kvalitet	
Höfers Norra Esplanadg. 21	Insch. Gunnar Vauerberg
<i>Christian Nissen</i>	

Köp alltid	
Edra förnödenheter i specialaffärer, ty då får Ni det bästa och det rikaste urvalet. — Allt vad till mun- och tandpraxis hörer:	
Tandtänger	
Pincetter	
Amalgamer	
Borpar	
Samtliga instrument erhållas alltid prompt från	
Ov. DENTALDEPOT Ab.	
Västra Kajen nro 2. — Telefon 901, 11822 & 10277	

17:de årg. **EPIONE** 1924

Maj No 5

Tidskrift, utgiven av SJUKSKÖTERSKEFÖRENINGEN I FINLAND

Prenumerationspris: 15 mk för helt år, 10 mk för halvt år. Redaktion samt annons- o. prenumerationsbyrå, Helsingfors, Nikolaig. 14.

Innehåll: Sjuksköterskeföreningens i Finland Elevhem 1899-1924. — Arimons sjuksköterskesörvår. — Brev till Hälsoogsterklubb. — Notiser och meddelanden. — Kurs i socialt arbete.

Sjuksköterskeföreningens i Finland Elevhem
1899—1924.

March 3/96

10, SOUTH STREET,
PARK LANE, W.

My dear Miss Ekblom,
I learn more from you
than you can learn from
me

Do you think you could
be so very kind as to
write down in English
what you are at
Edinburgh or in Scotland
(you will have no time)

76

EPIONE

here) what you had the
goodness to tell me about
Aseptic things.

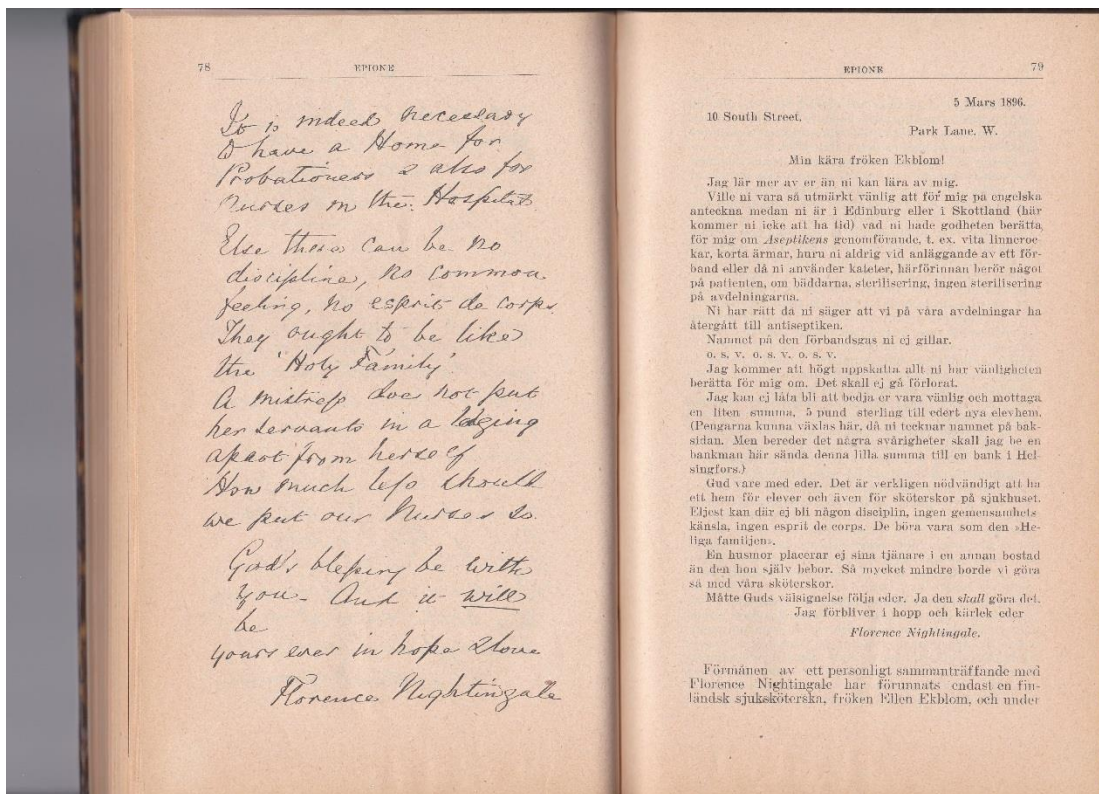
for instance
White linen Smocks
short sleeves
your never touching
in a dressing or in using
the Catheter any thing
else about the Patient
before its
beds
sterilizing
No sterilizing in the
wards
you say truly that we have
gone back to Antiseptic
in the wards
name of that gauze
you dislike
L. L. L. L.

EPIONE

77

I shall put to the
greatest profit whatever
you are kind enough to
tell me. It will not
be lost.

I cannot forbear asking
your kindness to accept
a small sum £5 towards
your new Home for
Probationers [It can be
changed here with your
name signed at the back
But if there is any
difficulty, I will ask a
Banker here to forward
this little sum to a
Helsingfors Banker.]
God speed you

It is indeed necessary
to have a Home for
Probationers & also for
Nurses in the Hospital.

There should be no
discipline, no common
feeling, no esprit de corps.
They ought to be like
the 'Holy Family'.

A mistress does not put
her servants in a lodging
apart from her. If
how much less should
we put our Nurses so.

God's blessing be with
you. And it will
be
yours ever in hope & love.

Florence Nightingale

10 South Street,

5 Mars 1856.
Park Lane, W.

Min kära fröken Ekblom!

Jag lär mer av er än ni kan lära av mig.
Vill ni vara så utmärkt vänlig att för mig på engelska
anteckna medan ni är i Edinburg eller i Skottland (här
kommer ni icke att ha tid) vad ni hade godheten berättat
för mig om Aseptikens genomförande, t. ex. vita linnroc-
kar, korta ärmar, huru ni aldrig vid anläggande av ett för-
band eller då ni använder kaleter, härförinnan berör något
på patienten, om bäddarna, sterilisering, ingen sterilisering
på avdelningarna.

Ni har rätt då ni säger att vi på våra avdelningar ha
återgått till antiseptiken.

Namnet på den förbandsras ni ej gillar.

o. s. v. o. s. v. o. s. v.

Jag kommer att högt uppskatta allt ni här vänligheten
berätta för mig om. Det skall ej gå förlorat.

Jag kan ej låta bli att bedja er vara vänlig och mottaga
en liten summa, 5 pund sterling till edert nya elevhem.
(Pengarna kunna växlas här, då ni tecknar namnet på bak-
sifan. Men bereder det några svårigheter skall jag be en
bankman här sända denna lilla summa till en bank i Hel-
singfors.)

Gud vare med eder. Det är verkligen nödvändigt att ha
ett hem för elever och även för sköterskor på sjukhuset.
Eljest kan där ej bli någon disciplin, ingen gemensamhets-
känsla, ingen esprit de corps. De böra vara som den He-
liga familjen.

En husmor placeras ej sina tjänare i en annan bostad
än den hon själf behör. Så mycket mindre borde vi göra
så med våra sköterskor.

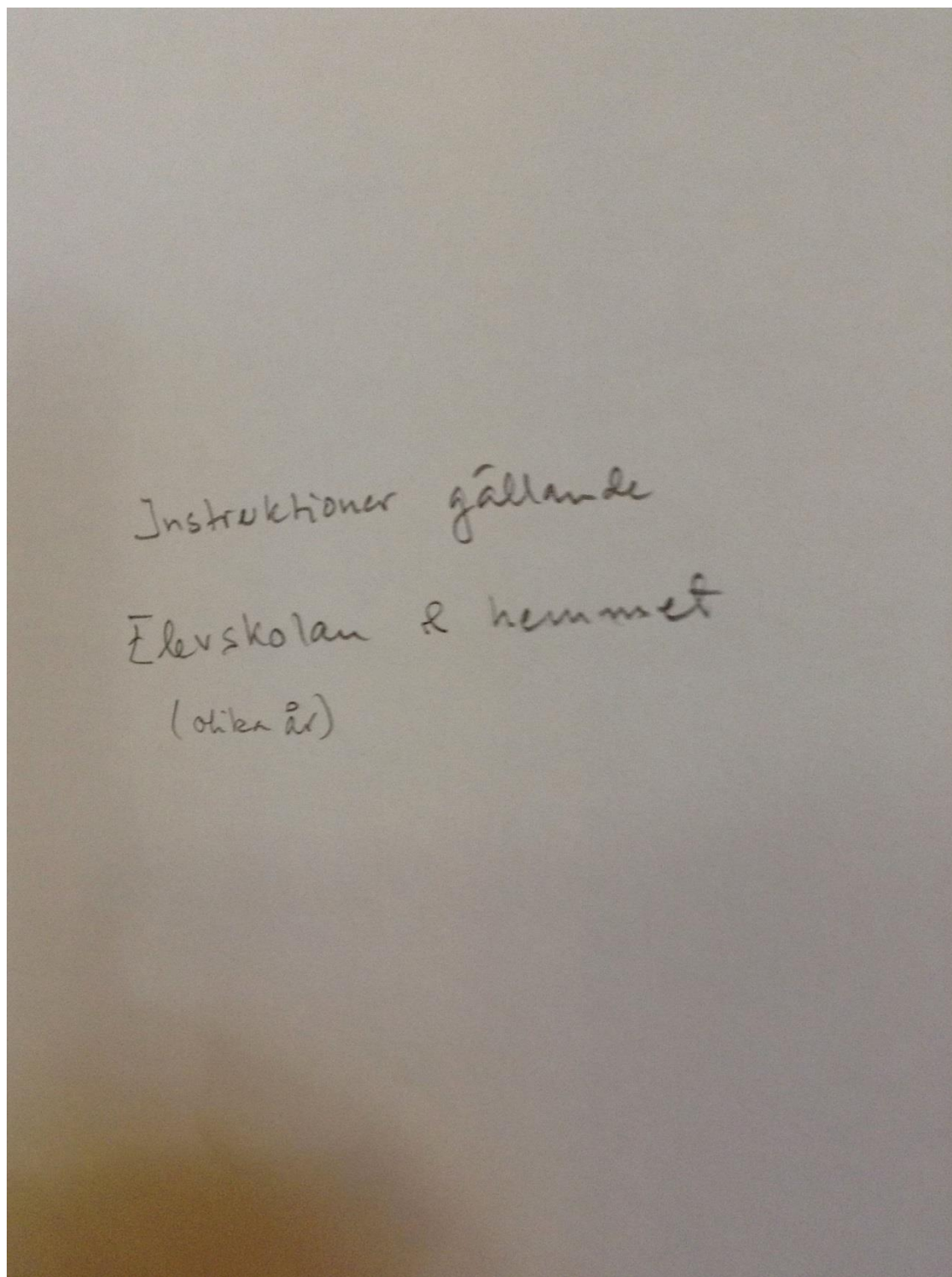
Mätte Guds välsignelse följa eder. Ja den *shall* göra det.

Jag förbliver i hopp och kärlek eder

Florence Nightingale.

Förnämnen av ett personligt sammträffande med
Florence Nightingale har förnämats endast en fin-
ländsk sjuksköterska, fröken Ellen Ekblom, och under

SFF:n ohjeet oppilaskoulun ja oppilaskodin henkilökunnalle

från 1919 eller
senare

I N S T R U K T I O N .

(Inledning)

Sjuksköterskeutbildningen vid Allmänna Sjukhuset i Helsingfors försiggår under de fyra första månaderna i Sjuksköterskeföreningens Elevskola, vid vilken undervisningen sålunda tillslutligen och till det önskningsmål uppnåtts, att en Centralskola för hela landet kommit till stånd, utgör ett led i den vid Allmänna Sjukhuset meddelade utbildningskursen.

Undervisningen, såväl i den förberedande skolan som den där-efter följande kursen, förestås och ordnas av en pedagogiskt kompetent sjuksköterska.

Under såväl de fyra första månaderna, som under det första elevåret, bo eleverna å ett internat: Elevhemmet, som, till dess möjligen Centralskolans inrättande nödvändiggör en annan anordning, förestås av en härför kompetent sjuksköterska.

Såväl Hemmets som skolans ekonomi och övriga angelägenheter bestämmas av en direktien, i vilken är självskriven medlem den av översköterskorna vid Allmänna Sjukhuset, som har den högsta ledningen av utbildningen sig anförtrodd, och under vilken sålunda såväl internatföreståndarinnan som föreståndarinnan för undervisningen närmast sörja.

§ 1

Den översköterska, som är kursledarinna, äger antaga eleverna och, under de fem första månaderna av kursen, bestämma om lämplig befunden elevs skiljande från kursen, de fyra första månaderna i samråd med föreståndarinnan för Elevskolan, den första därpå följande s.k. provmånaden i samråd med översköterskan å den Klinik, där eleven arbetar. Senare bör hon, vid händelse, som nödvändiggör elevs skiljande, här om inhämta övriga översköterskers vid Allmänna Sjukhuset åsikt, samt, om enighet icke uppnås, tillkommer det prefekten vid det sjukhus, där eleven arbetat, att avgöra saken.

Kursledarinnan övervakar att eleverna, såväl teoretiskt som praktiskt, ernå sin utbildning enligt fastslagna principer samt närvar vid kursavslutningar och utdelar betyg, som bestämmas av alla överskötersker i konferens, på grundvalen av de av avdelningssköterskorna och lärarepersonalen givna siffrorna.

Hon för matrikel över eleverna.

§ 2

Föreståndarinnan för internatet har att med moderlig omsorg övervaka eleverna och se till att fastslagna regler noga efterföljas. Hon äger översta ledningen vid kosthållets skötande och förböckerna med hjälp för huvudbok och bokslut.

Hon övervakar tvätten.

Hon har vård om tjänstepersonalen och övervakar dess arbete.

Vid sjukdomsfall inom hemmet eller skolan har hon överinseende över de sjukas vård.

Dejeureringen om aftnarna bestrider hon tvänne dagar i veckan och fördelas densamma under de återstående dagarna mellan skolans lärarinnepersonal.

Övrig dejeurering fördelas av henne i samråd med föreståndarinnan för undervisningen mellan de ledande krafterna vid skolan och hemmet.

Hon är ansvarig för hemmets inventarier.

§ 3
Föreståndarinnan för undervisningen tillkommer att uppgöra dagordning och arbetsplan.

Hon bör leda undervisningen såväl under den förberedande skolkursen som under den senare kurstiden, anskaffa lärare och tillsammans med dessa och kursledarinnan inpassa de olika föreläsningsserierna i den för utbildningen anslagna tiden, samt tillse att alla elever erhålla undervisning i ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ de ämnen, som tillhöra kursen.

Hon bör under den förberedande kursen övervaka elevernas dagliga arbete och ordningen i skollokalen samt att skoldisciplinen iakttagas.

Hon har undervisningsskyldighet i en del viktiga ämnen (såsom anatomi & fysiologi, kemi, läkemedelslära, barnavård m.m.) såväl under den förberedande kursen som senare under utbildningstiden, men bör hon ej betingas med mera än högst 18 timmar i veckan.

Hon ansvarar för Elevskolans inventarier.

Hennes assistenter:

§ 4
Matlagningslärarinnan, som har att handleda eleverna i såväl teoretisk som praktisk matlagningsundervisning med torgbesök m.m. samt att sköta och övervaka ordningen i skolköket och elevernas arbete där. Hon är ansvarig för inventariernas underhåll i skolköket.

§ 5
Lärarinnan har att, tillika med föreståndarinnan för undervisningen och enligt hennes anvisningar, övervaka elevernas morgonarbete samt meddela undervisning i en del ämnen (under ej mer än 20 timmar i veckan, (såsom t. ex. sjukvårdens teori och praktik för bands anläggning, handarbete) samt sjukvårdens historia och etik, där detta ämne ej kommer på särskild lärarinnas eller föreståndarinnans för undervisningen del.)

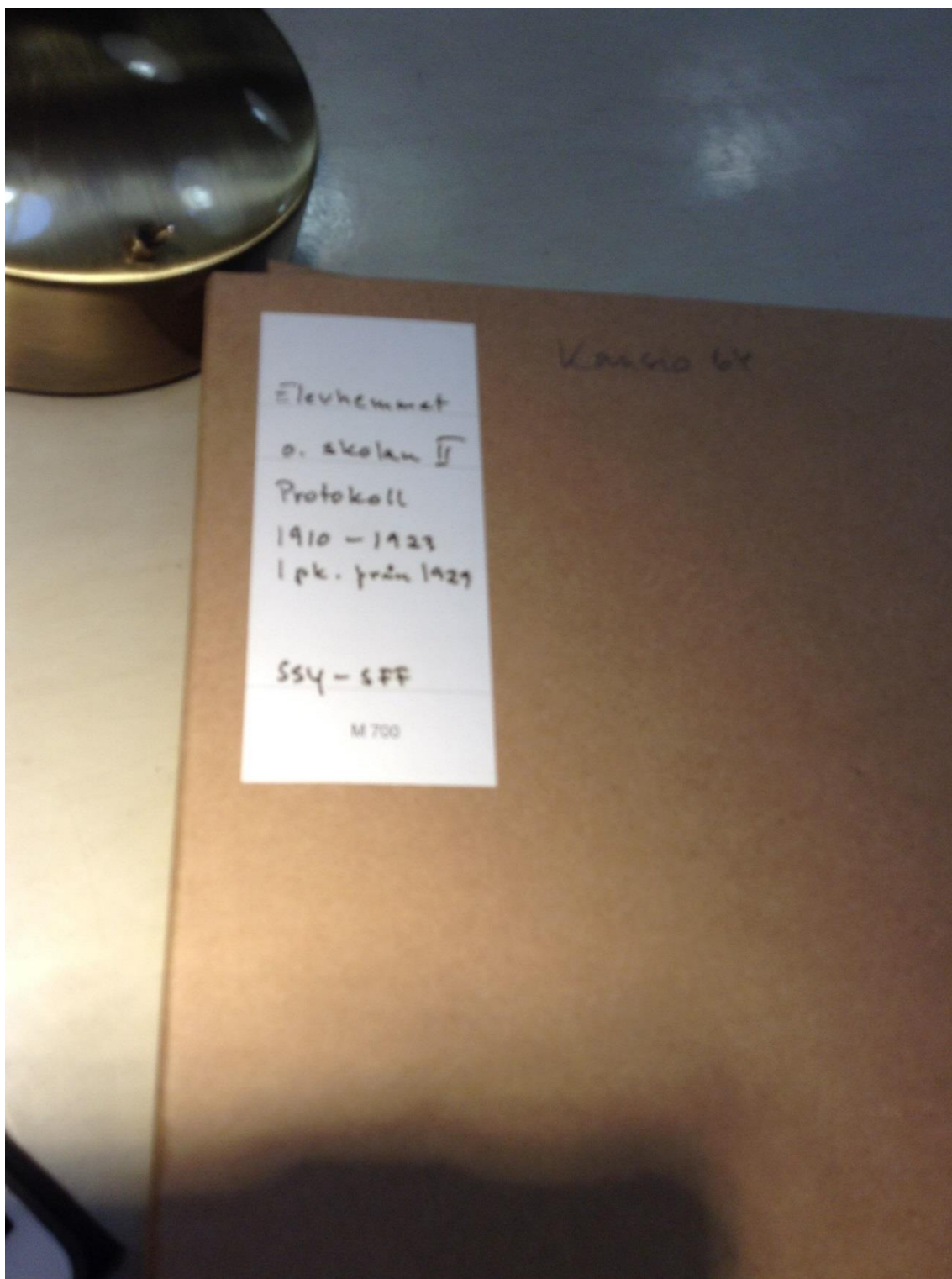
Hon alternerar med de övriga om aftenrönderna och dejureringen.

§ 6
En assistent (undersköterska) som har att hjälpa till vid övervakningen av elevernas morgonarbete samt meddela undervisning, t. ex. i förbands anläggning och handarbete.

Hon följer med vid torgfärder och står föreståndarinnan för internatet vid tvättens fördelning och aftenrönderna samt övrig dejurering.

I de ämnen, i vilka icke ovannämnda lärarekrafter undervisa, men vilka, (såsom under den förberedande kursen: psykologi, Präbelarbeten, massage, samt senare: kirurgi, inre medicin, barn- och infektionssjukdomar, sinnessjukvård, gynäkelegi) dock höra till kursen, bör särskilda lärare engageras, och givas föreläsningarna såväl i den av förberedande skolan dispenserade lokalen som ock i särskilda, till de olika klinikerna hörande auditorier.

SFF:n ohjeet oppilaskoulun hallitukselle

Instruktion

för

Eleverhemmets Styrelse

Instruktion för Elevhemmets Styrelse.§ 1.

Hemmets ändamål är att för de elever, som deltaga i undervisningskurserna vid Allmänna Sjukhuset i Helsingfors bereda en lämplig bostad.

§ 2.

Hemmets angelägenheter handhafvas af en på tre år af Sjuksköterskeföreningen vald Styrelse, bestående af sex personer. Hvarje år afgår två medlemmar i tur, de två första ären efter lottnings. Afgående medlem kan återväljas. I händelse en medlem afgår under årets lopp, eger Styrelsen rätt att komplettera sig själv. Styrelsen är beslutförd, då minst fyra medlemmar äro närvarande.

§ 3.

Styrelsen utser inom sig nödiga funktionärer. Styrelsen sammanträder på Ordförandens kallelse, då ärendena sådant fordra, eller ifall två medlemmar af Styrelsen sådant önska.

§ 4.

Styrelsen äger full handlingsfrihet i alla hem-

metts angelägenheter, men bör till Sjuksköterskeföreningens årsmöte afgifva berättelse öfver hemmets verksamhet och förvaltning. Hemmets räkenskaper granskas af Sjuksköterskeföreningens revisorer.

§ 5.

Styrelsen antager föreståndarinnan för hemmet, hvilken föreståndarinnan helst sjelf bör hafva genomgått en kurs i sjukvård.

§ 6.

Föreståndarinnan, som underlyder hemmets Styrelse åligger:

- a) Att med omsorg och sparsamhet leda hemmets hushåll, samt att vid behof deltaga i inom hemmet förekommande hushållsgöromål.
- b) Att tillse det mönstergillt ordning är rådande inom hemmet.
- c) Att vaka öfver hemmets tillhörigheter så, att intet af hemmets inventarier förfaras eller illa handteras.
- d) Att med råd och upplysningar tillhandaga eleverna.

§ 7.

Föreståndarinnan bör föra enkel bok öfver hemmets inkomster och utgifter. Dessa böra månatligen af någon af Styrelsens medlemmar granskas.

§ 8.

Genom anmälan hos hemmets Styrelse kan

föreståndarinnan erhålla tjänstledighet med vilkor, att hemmet under tiden förestas af kompetent person, aflönad af föreståndarinnan.

§ 9.

Elev, som önskar bo i hemmet bör antingen personligen eller genom egenhändigt skrifven ansökan vända sig till hemmets föreståndarinna.

§ 10.

Elev, som inflyttar i hemmet förbinder sig på förhand att der kvarstanna under hela sin lärotid.

§ 11.

Till hemmet ertägges för rum, kost, ljus och värme (seke tvätt) en månadsavgift, som af Styrelsen bestämmes. De elever, hvilka förbinda sig att under en tid af 5 år i händelse af krig och farsöt fungera såsom sjuksköterskor i Röda Korsets tjänst, ifall de dertill skulle kallas, betala 10 mark för månaden mindre än andra elever. De elever, som komma i åtnjutande af sistnämnda tillnad bära efter skedad elevkurs och afflyttning ifrån hemmet hvarje Januariomnad under 5 års tid till hemmets föreståndarinna uppgifva sina adresser.

§ 12.

Eleverna bära i allt ställa sig hemmets före

ständerinna och de för dem fastställda ordningsreglerna till efterrättelse.

§ 13.

Styrelsen eger rätt att på anmälan af föreständarinnan skilja elev från hemmet.

§ 14.

I så långt utrymmet det medgifver, kunna privata sjuksköterskor, som genomgått fullständig lärokurs i hemmet erhålla kost och logis, enligt öfverenskommelse med föreständarinnan.

§ 15.

Privat sjuksköterska, som bor i hemmet är bunden af samma regler som de för eleverna uppställda.

§ 16.

Styrelsen eger utfärda ordningsregler för hemmets sjuksköterskeelever.

§ 17.

Förslag till ändring af denna instruktion bör intemnas till hemmets Styrelse inom Oktober månad och framläggas jemte Styrelsens deröfver afgifna uttåtande till afgörande vid sjuksköterskeföreningens ordinarie årsmöte.

Oppilaskodin tilinpäätös vuodelta 1910

Tabell öfver Elevehemmet		Inkomster och Utgifter År 1910.	
<u>Inkomster</u>		<u>Utgifter.</u>	
Statsanslaget	5000:-	Hyra	6489:50
Räntor	774:06	Aflöningar	1945:70
Elevernas afgifter:		Ved o. Belysning	1905:40
kontant infl. 32519:81		Tvätt	2819:77
cinf. 2058:66	34578:47	Omkostnader	1078:70
Elevskolan	1765:-	Hushållet	2167:44
		Afakrifning & inventarier	1082:69
		Vinst	3148:33 42137:33
			<u>Fmk 42137:33</u>
	<u>Fmk 42137:33</u>		
Inventarium den		31 December 1910	
<u>Aktiva.</u>		<u>Passiva.</u>	
I kassan	596:31	I förskott levererade elevavgifter	
Å Sparkasse rkn.	15805:90	hvilka höra till 1911	470:34
I Deposition	1000:-	Netto tillgång	30462:88
Inventarier	10222:35		
Ouppburet 4:de kv. Statsanslaget	1250:-		
D:o Elevavgifter	2058:66		
	<u>Fmk 30933:22</u>		<u>Fmk 30933:22</u>

*Efter slutförd granskning af bleubem-
nets räkenskaper finnas icke med öfver-
stående uppgifter fullt öfverensstämmande,
hvilket intogs Skoleingefors den 18 februari 1911.
Svenner Petersen David Task*

Sairaanhoidajataroppilaiden painonseurantalista

Päivä	Nimi	Paino	Päivä	Paino
1903 3/9			1925 12/12	81,500
"	Inkeri	83,800	"	64,000
"	Lilli	60,700	"	55,500
"	a, Kyllikki	59,300	"	70,300
"	Kyllikki	71,300	"	68,950
"	l, Anja	66,800	"	68,000
"	o, Greta	67,300	"	62,500
"	on, Aili	65,300	"	54,500
"	Taina	53,100	"	59,300
"	m, Liisa	56,600	"	67,700
"	Helmi	67,400	"	60,500
"	Helena	58,100	"	54,500
"	a, Anna	55,600	"	51,500
"	Aili	51,300	"	72,000
"	Ida	66,500	"	50,650
"	Inkeri	56,900	"	51,500
"	on, Kirsti	53,600	"	62,000
"	a, Martha	61,900	"	60,000
"	e, Aune	60,500	"	71,000
"	g, Astrid	65,400	"	50,500
"	l, Eva	50,100	"	58,500
"	la, Helmi	61,200	"	54,000
"	Aino	54,500	"	53,500
"	on, Irene	55,200	"	62,500
"	lä, Kirsti	57,300	"	57,500
"	Kyllikki	55,400	"	50,000
"	s, Helvi	47,900	"	57,000
"	Ida	58,400	"	49,600
"	Berta	49,800	"	84,000
"	in, Gertrud	85,200	"	55,500
"	on, Aune	57,000	"	60,400
"	Martha	61,700	"	68,300
"	Martha	69,600	"	

Oppilaskodin tekemä sopimus puhelinyhtiön kanssa

KONTRAKT.

Mellan Helsingfors Telefon-Aktiebolag och Herr *Oloshemmet*
är följande kontrakt ingånget:

Telefonbolaget åtager sig att på sin bekostnad hos abonnenten uti gården N:o *21* vid *Högbergsgatan* uppställa och till begagnande öfverlåta en *ny* telefonapparat, förbinda densamma med centralstationen samt ombesörja skötsel och drift af anläggningen på följande villkor:

Abonnenten förbinder sig att ärligen till bolaget erlägga en hyra af *100* finska mark, som kvartaliter och förskottsvis inbetalas, sedan abonnenten blifvit förbunden med telefontätnet.

Kontraktet gäller för en tid af fem år från den abonnentens anslutande till nätet, ifall ej dödsfall eller afflyttning från orten dessförinnan inträffar. Önskar abonnent efter den kontraherade tidens utgång upphöra att begagna telefon, bör anmälan derom ske tre månader tidigare. Försummas dylik uppsägning, fortfar kontraktet att gälla ända till sex månader efter skedd uppsägning.

Vägrar abonnent att på öfverenskommet sätt erlägga sin telefonafgift, är bolaget berättigadt afstänga apparaten, tills betalning skett, och likväl för denna tid uppbära kontraherad afgift.

Ombyter abonnent bostad, så erlägges för flyttning 5—10 mark. Anmälan om flyttning bör ske femton dagar tidigare till telefonkontoret.

Utan medgifvande från bolagets styrelse må annan apparat icke sättas i förbindelse med bolagets ledningar eller apparater, eller förändringar å dessa vidtagas.

Helsingfors den *8. Augusti* 1899.

Helsingfors Telefon-Aktiebolag.

Jan Joh. Moring

Med ofvanstående kontrakt förklarar jag mig nöjd och förbinder mig att detsamma till alla delar fullgöra. Datum som ofvan.

Bevittna: *Anna Falcken*

.....

.....

I telefonkatalogen torde vid min nummer intagas följande:

Oloshemmet

.....

.....

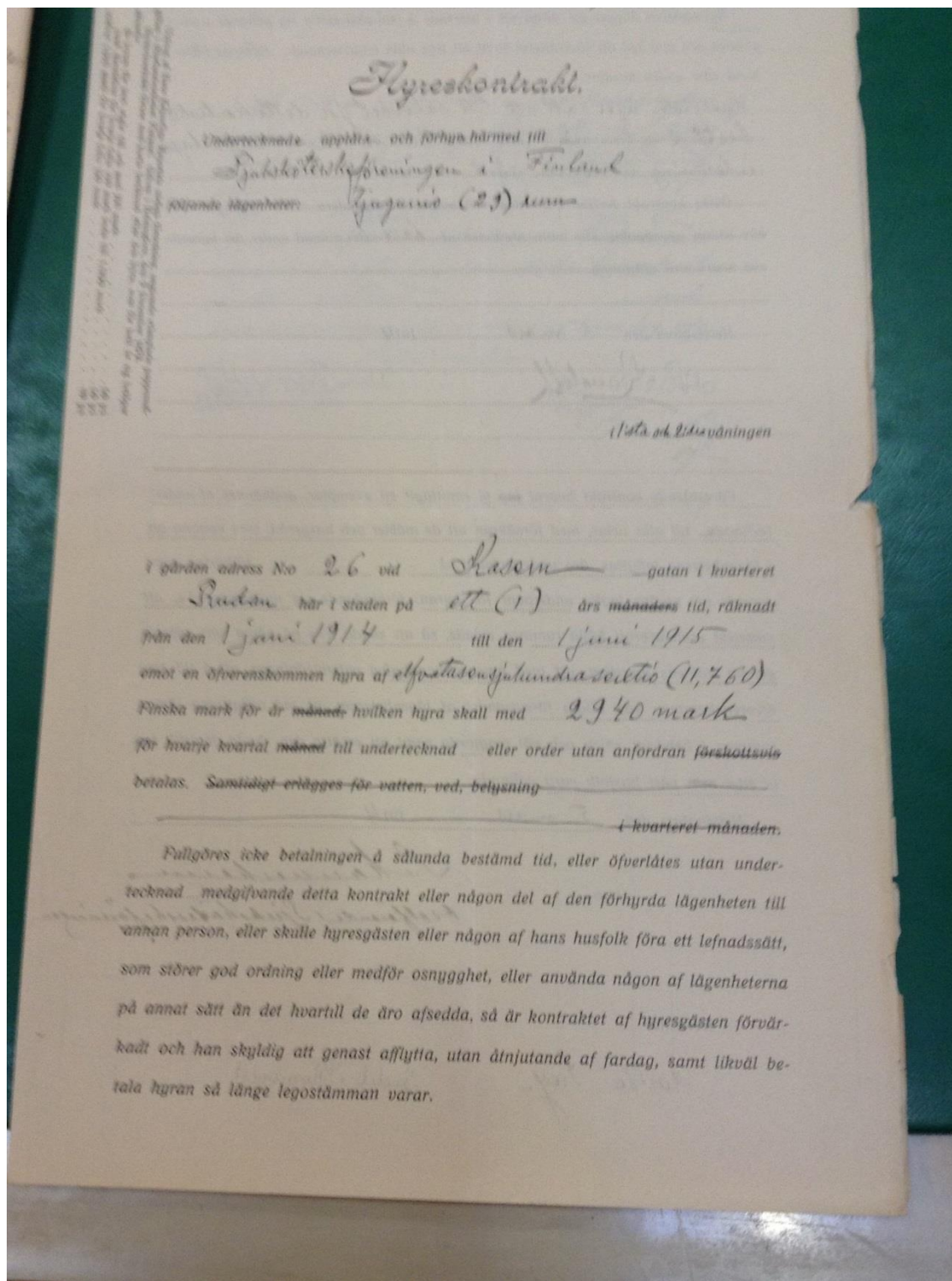
Detta kontrakt berättigar ej till kostnadsfri korrespondens på ledningar till andra orter.

Oppilaskodin viikon ruokalista

	Söndag	Måndag	Tisdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lördag
Frökost.	Grot. (risgryn) Fyll. vit syltlyfta. Potatis, ättik gädda	Grot. (korngrön) Hökt kornskorv med potatis.	Grot. (borvete.) Höttbullar var hökt höst, potatis.	Grot. (korn) Hökt sall, potatis	Grot. (borvete) Lada av hött o. makaroni.	Grot. (korn) Hökt strömming potatis	Grot. (borvete) Hänsläda.
Middag.	Grytstök. (rot) med potatis, örter, slingon. Aprikoskräm med gräddkorn	Upprömd ättik med potatis, o. saltgurka. Majs kräm med saft äris.	Källäda, potatis Äppelrappa, skogsa	Ärtgrön Pannkaka.	Upprömd gädda Äppelgrot.	Höttströmming, Risgryn välling	Blodpudding med slingon. Lammrappa.
Frökost.	Grot. (marrgryn) Fyll. vit, brödbak, rödbetor, potatis Kallsladdsaft med shampis	Grot. (korn) Hökt blodpudd med slingon.	Grot. (borvete.) Lada av hött o. ris.	Grot. (korn) Hökt strömming potatis	Grot. (borvete) Rödbete hött potatis	Grot. (korn) Hökt avannp. potatis	Grot. (borvete.) Hökt flänk, potatis
Middag.	Kallvete med potatis, bönor slingon. Chocoladkräm	Upprömd, kall hött, potatis - lada, rödbetor Säftegrön, skogsa	Hökt fisk, potatis Risgrynsgrot.	Risrappa Plommonpudding	Hött pans brunn bönor, slingon potatis Räbberisrappa, skogsa	Hött, rokt med dillens, potatis Kaka.	Höttströmming, glädda Risgryn välling.

Oppilaskodin vuokrasopimus

Sophie Mannerheimin allekirjoittama oppilaskodin vuokrasopimus 1.6.1914 osoitteessa Kasarmikatu 26

Hyresgästen äggar för öfrigt att i afseende å renlighet ställa sig gällande stadganden och god sed till efterrättelse samt att icke utan undertecknad tillåtelse hålla hund eller andra husdjur.

Hyresgästen äger rätt att till säkerhet för detta kontrakt bestånd utan vårt vidare förbehåll solka och vinna laga in-teckning i denna gård.

Detta kontrakt fortfar intill dess detsamma å någöndera sidan uppsäges; och bör sådan uppsägning ske inom utgången af december månad under det hyresår, vid vars slut afflyttning skall ske.

Helsingfors den 5 mars 1914

N. Kaveloff

Alia Kaveloff

Förestående kontrakt hvaraf jag vi emottagit ett exemplar, godkännes af undertecknad till alla delar, med försäkran att de möbler och husgeråd, som komma att i lägenheterna inflyttas, äro undertecknad es tillhöriga samt egnade att utgöra laglig underpant för hyran; förbindande sig undertecknad att vintertid utan afbrott hålla rummen eldade, så att skada icke på något sätt uppstår genom köldens inverkan, att med omsorg handhafva vattenledningen, att å tid som öfverenskommas kan tillåta förevisandet af lägenheterna, att vid afflyttning lämna rummen i behörigt skick och väl rengjorda samt att ersätta den skada, hvartill jag vi eller ~~mitt~~ vårt husfolk varit vållande.

Helsingfors den 5 mars 1914

Hustru

S. Kauppi
Ordförande i Sjuksköterskeförbundet

Bevittna:

Aabla Fay.

Judit Blomqvist